

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903.

Andra Kammaren.

N:o 42.

Onsdagen den 22 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande april.

§ 2.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen:

n:o 55, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser om exekutiv försäljning af fastighet,

n:o 56, i anledning af väckta motioner om ändringar i vissa delar af inteckningslagstiftningen,

n:o 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående folk-skoleväsendet i Stockholm, och

n:o 58, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser om sammanträffande af brott m. m.

§ 3.

Föredrogos de å kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades därvid herr *C. G. Johanssons* i Aflösa m. fl. motion, n:o 195, till statsutskottet och herr *J. Olssons* i Stockholm m. fl. motion, n:o 196, till kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 4.

Vidare föredrogos, men blefvo åter bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 48, 49 och 50 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 28.

§ 5.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.*

Till afgörande förelåg sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 4, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande af ett nytt stift m. m. äfvensom tre i anledning af berörda proposition väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte och till lag om ändrad lydelse af § 3 i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Punkten 1.

Uti en den 23 januari 1903 till Riksdagen aflåten proposition n:o 44, hade Kungl. Maj:t, med åberopande af propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för den 19 december 1902 och den 23 januari 1903 föreslagit Riksdagen att

dels medgifva,

att från och med den 1 januari 1904 Västerbottens och Norrbottens län finge fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå, under villkor att, då någon af de nuvarande innehafvarne af biskops-ämbetena i Växjö och Kalmar stift från sin befattning afginge, det stiftsområde, den afgångne innehaft, skulle tilläggas det andra stiftet, som därefter skulle bära benämningen Växjö stift och hafva biskopssäte i Växjö,

att biskopslönen i det nya Hernösands stift finge utgå med enahanda belopp som i det nuvarande Hernösands stift,

att af biskopslöneregleringsfonden finge användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning, samt för biskopen i det nya Växjö stift, utöfver biskopslönen i nuvarande Växjö stift, såsom lönetillägg, 2,000 kronor årligen,

att notarien och amanuensen vid domkapitlet i det nya Hernösands stift finge åtnjuta enahanda löneförmåner, som bestämts för samma tjänstemän vid domkapitlet i det nuvarande Hernösands stift,

att för domkapitlet i Luleå stift finge utgå aflöning till notarie med 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt arfvode till amanuens med 1,800 kronor, under de förbehåll och bestämmelser, som i den för tjänstemännen vid de ecklesiastiska konsistorierna fastställda aflöningsstat vore intagna, samt med där stadgad rätt för notarien till ålderstillägg och pension,

att för domkapitlet i det nya Växjö stift förhöjning måtte äga rum af notariens aflöning till 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt af amanuensens arfvode till 1,800 kronor,

samt att domkapitlet i Luleå måtte från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m. emot redovisning undfå erforderliga medel till inköp af skrifmaterialier, inköp af nödiga inventarier, renhållning, gas och lyse, ved och vedhuggning, bokinköp, inbindning af böcker och tidningsprenumeration, tryckningskostnader, annons- och fraktkostnader samt utgifter för telegramporto,

dels ock till bestridande af kostnaderna härför samt för vaktbetjäning och öfriga årliga utgifter jämte erforderlig utrustning af expeditiionslokal vid domkapitlet i Luleå äfvensom hyra för expeditiionslokal vid domkapitlet i Visby höja ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner med 6,350 kronor eller från dess nuvarande belopp, 79,580 kronor, till 85,930 kronor samt vidtaga sådan ändring i det på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., att däraf finge till domkapitlens expeditioner utgå högst 9,000 kronor, äfvensom på extra stat för år 1904 bevilja ett belopp af 6,470 kronor, däraf till förstärkande af ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner 2,970 kronor samt till anskaffande af möbler m. m. för domkapitlet i Luleå 3,500 kronor.

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

I särskilda, sinsemellan öfverensstämmande motioner, väckta den ena inom Första Kammaren af herrar C. B. Hasselrot, C. A. Tamm, H. Hedenstierna, G. A. Berg, P. M. Söderbergh, A. Petri, J. S. F. Stephens, A. G. G. Törner, grefve K. A. Posse, C. Lybeck, J. M. Ekströmer, G. Walin, C. P. af Burén, C. R. Rappe, N. Trolle, P. Sörensson, C. Nyström, J. Alströmer, J. Rylander, L. Grundberg, C. G. Bergendahl, T. Sæve och M. Nisser, n:o 52, och den andra inom Andra Kammaren af herrar C. A. J. Fagerlund, P. O. Lundell, A. Johansson i Möllstorp, A. P. Risberg, C. I. Carlsson i Norra Smedstorp och A. Petersson i Påboda, n:o 161, hade föreslagits, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts berörda proposition n:o 44 angående inrättande af ett nytt stift m. m., att Riksdagen dels medgäffe,

att från och med den 1 januari 1904 Västerbottens och Norrbottens län finge frånskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå,

att biskopslönen i det nya Hernösands stift finge utgå med enahanda belopp som i det nuvarande Hernösands stift,

att af biskopslöneregleringsfonden finge användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning,

att notarien och amanuensen vid domkapitlet i det nya Hernösands stift finge åtnjuta enahanda löneförmåner, som bestämts för samma tjänstemän vid domkapitlet i det nuvarande Hernösands stift,

att för domkapitlet i Luleå stift finge utgå aflöning till notarie med 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt arfvode till amanuens med 1,800 kronor

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

under de förbehåll och bestämmelser, som i den för tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna fastställda aflöningsstat voro intagna, samt med där stadgad rätt för notarien till ålderstillägg och pension,

samt att domkapitlet i Luleå måtte från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m. emot redovisning undfå erforderliga medel till inköp af skrifmaterialier, inköp af nödvändiga inventarier, renhållning, gas och lyse, ved och vedhuggning, bokinköp, inbindning af böcker och tidningsprenumeration, tryckningskostnader, annons- och fraktkostnader samt utgifter för telegramporto,

dels ock till bestridande af kostnaderna härför samt för vaktbetjäning och öfriga årliga utgifter jämte erforderlig utrustning af expeditiionslokal vid domkapitlet i Luleå äfvensom hyra för expeditiionslokal vid domkapitlet i Visby höja ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner med 9,320 kronor eller från dess nuvarande belopp 79,580 kronor till 88,900 kronor samt vidtaga sådan ändring i det på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., att däraf finge till domkapitlets expeditioner utgå högst 9,000 kronor, äfvensom på extra stat för år 1904 bevilja ett belopp af 3,500 kronor till anskaffande af möbler m. m. för domkapitlet i Luleå.

Vidare hade herr *A. Hedin* uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 157, hemställt, att Kungl. Maj:ts proposition n:o 44 måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen måtte dels medgifva,

att från och med den 1 januari 1904 Västerbottens och Norrbottens län finge fränkiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå, under villkor att, då någon af de nuvarande innehafvarne af biskopsämbetena i Växjö och Kalmar stift från sin befattning afginge, det stiftsområde, den afgångne innehafv, skulle tilläggas det andra stiftet, som därefter skulle bära benämningen Växjö stift och hafva biskopssäte i Växjö,

att biskopslönen i det nya Hernösands stift finge utgå med enahanda belopp som i det nuvarande Hernösands stift,

att af biskopslöneregleringsfonden finge användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning, samt för biskopen i det nya Växjö stift, utöfver biskopslönen i nuvarande Växjö stift, såsom lönetillägg 2,000 kronor årligen,

att notarien och amanuensen vid domkapitlet i det nya Hernösands stift finge åtnjuta enahanda löneförmåner, som bestämts för samma tjänstemän vid domkapitlet i det nuvarande Hernösands stift,

att för domkapitlet i Luleå stift finge på extra stat för år 1904 utgå aflöning till notarie med 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor

beräknade som lön och 1,500 kronor som tjänstgöringspenningar, samt arfvode till amanuens med 1,800 kronor,

att för domkapitlet i det nya Växjö stift förhöjning finge äga rum af notariens aflöning till 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt af amanuensens arfvode till 1,800 kronor,

samt att domkapitlet i Luleå måtte från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m., emot redovisning undfå erforderliga medel till inköp af skrifmaterialier, inköp af nödiga inventarier, renhållning, gas och lyse, ved och vedhuggning, bokinköp, inbindning af böcker och tidningsprenumeration, tryckningskostnader, annons- och frakt-kostnader samt utgifter för telegramporto,

dels och till bestridande af kostnaderna härför samt för vaktbetjäning och öfriga årliga utgifter jämte erforderlig utrustning af expeditiionslokal vid domkapitlet i Luleå äfvensom hyra för expeditiionslokal vid domkapitlet i Visby på extra stat för 1904 anvisa ett belopp af 6,350 kronor samt vidtaga sådan ändring i det på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., att däraf finge till domkapitlens expeditioner utgå högst 9,000 kronor, äfvenså på extra stat för år 1904 bevilja ett belopp af 6,470 kronor, däraf till förstärkande af ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner 2,970 kronor samt till anskaffande af möbler m. m. för domkapitlet i Luleå 3,500 kronor.

Utskottet hemställde: att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med afslag å herr Hasselrots m. fl., herr Fagerlunds m. fl. och herr Hedins omförmälda motioner,

a) medgifva, att från och med den 1 januari 1904 Västerbottens och Norrbottens län finge fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå, under villkor, att, då någon af de nuvarande innehafvarne af biskopsämbetena i Växjö och Kalmar stift från sin befattning afginge, det stiftsområde, den afgångne innehaft, skulle tilläggas det andra stiftet, som därefter skulle bära benämningen Växjö stift och hafva biskopssäte i Växjö,

b) medgifva, att biskopslönen i det nya Hernösands stift finge utgå med enahanda belopp som i det nuvarande Hernösands stift,

c) medgifva, att af biskopslöneregleringsfonden finge användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning, samt för biskopen i det nya Växjö stift, utöfver biskopslönen i nuvarande Växjö stift, såsom lönetillägg 2,000 kronor årligen,

d) medgifva, att notarien och amanuensen vid domkapitlet i det nya Hernösands stift finge åtnjuta enahanda löneförmåner, som bestämts för samma tjänstemän vid domkapitlet i det nuvarande Hernösands stift,

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

e) medgifva, att för domkapitlet i Luleå stift finge utgå aflöning till notarie med 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt arfvode till amanuens med 1,800 kronor, under de förbehåll och bestämmelser, som i den för tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna fastställda aflöningsstat vore intagna, samt med där stadgad rätt för notarien till ålders-tillägg och pension,

f) medgifva, att för domkapitlet i det nya Växjö stift förhöjning måtte äga rum af notariens aflöning till 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt af amanuensens arfvode till 1,800 kronor,

g) medgifva, att domkapitlet i Luleå måtte från det under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m. emot redovisning undfå erforderliga medel till inköp af skrifmaterialier, inköp af nödiga inventarier, renhållning, gas och lyse, ved och vedhuggning, bokinköp, inbindning af böcker och tidningsprenumeration, tryckningskostnader, annons- och frakt-kostnader samt utgifter för telegramporto,

h) till bestridande af kostnaderna härför samt för vaktbetjäning och öfriga årliga utgifter jämte erforderlig utrustning af expeditiions-lokal vid domkapitlet i Luleå äfvensom hyra för expeditiionslokal vid domkapitlet i Visby höja ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner med 6,350 kronor eller från dess nuvarande belopp, 79,580 kronor, till 85,930 kronor,

i) vidtaga sådan ändring i det på ordinarie stat under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., att däraf finge till domkapitlens expeditioner utgå högst 9,000 kronor, samt

k) på extra stat för år 1904 bevilja ett belopp af 6,470 kronor, däraf till förstärkande af ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner 2,970 kronor samt till anskaffande af möbler m. m. för domkapitlet i Luleå 3,500 kronor.

Vid punkten hade fogats reservation af herrar *A. G. L. Billing*, *F. A. H. Hedenstierna*, *P. Sörensson* och *F. A. Almgren*, som ansett utskottet böra hemställa,

att Riksdagen måtte, med bifall till herr Hasselrots m. fl. och herr Fagerlunds m. fl. ifrågavarande motioner samt med afslag å herr Hedins omförmälda motion, på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, att Riksdagen

a) medgäfv, att från och med den 1 januari 1904 Västerbottens och Norrbottens län finge frånskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå,

b) medgäfv, att biskopslönen i det nya Hernösands stift finge utgå med enahanda belopp som i det nuvarande Hernösands stift,

c) medgäfv, att af biskopslöneregleringsfonden finge användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning,

d) medgåfve, att notarien och amanuensen vid domkapitlet i det nya Hernösands stift finge åtnjuta enahanda löneförmåner, som bestämts för samma tjänstemän vid domkapitlet i det nuvarande Hernösands stift, *Angående inrättande af ett nytt stift m. m.*

(Forts.)

e) medgåfve, att för domkapitlet i Luleå stift finge utgå aflöning till notarie med 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt arfvode till amanuensen med 1,800 kronor under de förbehåll och bestämmelser, som i den för tjänstemännen vid de eklektiska konsistorierna fastställda aflöningsstat vore intagna, samt med där stadgad rätt för notarien till ålders-tillägg och pension,

f) medgåfve, att domkapitlet i Luleå måtte från det under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m. emot redovisning undfå erforderliga medel till inköp af skrifmaterialier, inköp af nödvändiga inventarier, renhållning, gas och lyse, ved och vedhuggning, bokinköp, inbindning af böcker och tidningsprenumeration, tryckningskostnader, annons- och fraktkostnader samt utgifter för telegramporto,

g) till bestridande af kostnaderna härför samt för vaktbetjäning och öfriga årliga utgifter jämte erforderlig utrustning af expeditiionslokal vid domkapitlet i Luleå äfvensom hyra för expeditiionslokal vid domkapitlet i Visby höjde ordinarie anslaget till domkapitlens expeditiioner med 9,320 kronor eller från dess nuvarande belopp, 79,580 kronor, till 88,900 kronor,

h) vidtoge sådan ändring i det på ordinarie stat under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., att däraf finge till domkapitlens expeditiioner utgå högst 9,000 kronor, samt

i) på extra stat för år 1904 beviljade ett belopp af 3,500 kronor till anskaffande af möbler m. m. för domkapitlet i Luleå.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Lundell, som yttrade: Herr talman! Den ofta återkommande frågan om delning af Hernösands stift har blifvit en obehaglig fråga såväl för Kalmarbygden som för den ortens representanter i Riksdagen.

Detta har den blifvit icke därför, att den ifrågasatta delningen i och för sig skulle vara obehaglig, utan emedan denna fråga sammankopplats med frågan om indragning af Kalmar stift, hvilken senare fråga blifvit så mycket farligare, som Kungl. Maj:t nu för första gången gått in därpå.

Om olägenheterna för Kalmar stift att blifva sammanslaget med Växjö stift har blifvit taladt så mycket, att föga kan vara att tillägga. Jag vill här endast framhålla, att naturligtvis en mängd stora olägenheter och obehag måste vara förbundna med en ändring af förhållanden, som existerat i 200 à 300 år. För prästerna har Kalmar varit en central samlingspunkt, för att icke tala om en hel del andra förhållanden, som under tiderna utvecklats sig. Här

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

finnes t. ex. en hel del pensionsfonder. Icke mindre än 45 sådana förvaltas af läroverksstyrelsen och konsistorium. Det är icke att undra på, om många göra sig den frågan, huru det skall gå, om allt detta, läroverksstyrelse, konsistorium o. s. v., skulle flyttas till Växjö, där man har mindre kännedom om Kalmarbygdens orsförhållanden och äfven mindre intresse för denna trakt.

Från alla möjliga korporationer och representationer har uttalats den mest starka protest, som är möjlig, mot denna sammanslagning. Som vi veta, har landstinget enhälligt uttalat sig mot sammanslagningen, samtliga kommunalstämmor och kyrkostämmor ha också enhälligt och bestämdt uttalat sig däremot. Förra gången frågan var före protesterades i en petition med 22,000 namnunderskrifter mot en dylik sammanslagning. Från Växjö har man underrättelser, att man där icke heller är intresserad af sammanslagningen.

I Kalmarorten har man ju så kraftigt, som det är möjligt, protesterat mot sammanslagningen. Nyligen har ett mycket stort folkmöte hållits i Kalmar. En del inbjudare sammankallade hit folk ur alla samhällsklasser för att göra ett uttalande. Sammanträdet, som hölls annandag påsk, bevistades, efter hvad med tillförlitlighet uppgifves, af omkring 10,000 personer. Jag skall be att få anföra hvad som därom ytrats i pressen:

Mötet öppnades med afsjungande af ps. 426, v. 4 under ackompanjemang af mässingsinstrumentmusik.

Sedan därefter en blandad kör af omkring 60 personer afsjungit »Härliga land», bestogs talarestolen af navigationsskoleföreståndaren P. A. Majjström, hvilken med kraftig, bland hela den församlade menigheten hörd stämman uppläste följande tal:

»Inbyggare i Kalmar stift! Från stad och land, från när och fjärran, från rike mans boning och den låga hyddan hafva vi i dag samlats, eniga inför den tanken: skall Kalmar stift offras, får detta icke ske utan en öppen och oförtydbar protest från dem, af hvilka det offret kräfvcs på grunder, som en gång af historiens dom skola tillmätas sitt rätta värde. Sedan tio år tillbaka fortgå i stegradt mått försöken att utan någon vår förskyllan beröfva oss en förmån, som vi i århundraden okvalde åtnjutit, den egna stiftsstyrelse, som här kanske mera än annorstädes i vårt land verkat till välsignelse. Våra kyrkliga myndigheter och våra kommunala representationer hafva uttalat sina allvarliga betänkligheter mot den föreslagna åtgärden; 22,000 män och kvinnor från denna bygd hafva lojalt anhållit om dess afvärjande; men förgäfves. Regeringen går nu själf i spetsen för försöken att tillintetgöra vår kyrkliga själfständighet. Faran är då så mycket större och ansvaret äfven vårt, om vid det ödesdigra beslutets fattande det med fog kan påstås, att befolkningen i denna bygd är likgiltig för frågans utgång. Detta möte vill härutinnan gifva klart besked. Må man andraga, att rikets väl kräfvcr offrandet af vår stift, emedan riksintresset åt andra håll eljest ej kan vederbörligen tillgodoses. Vi svara: rikets

sannskyldiga bästa främjas icke, utan skadas i sin rot genom en politik, som låter en enskild landsända ensamt offra hvad till vårdandet af riksintresset i en annan landsända tarfvas. Den nationella samhörigheten är en af rikets grundpelare, och visligen handlar ej det folk, som särskildt i vår allvarsdigra tid undergräfvat densamma. Må man säga, att den mindre olägenheten måste fördragas, om den större ej på annat sätt kan undvikas. Vi svara: den större måste bäras, om den ej kan undvikas utan förtrampande af annans rätt. Må det påstås, att invånarnes i Kalmar stift kraf på egen stiftsstyrelse ej har något rättsligt underlag. Vi svara: likasom ett folk, då dess nationella själfständighet står på spel, icke, om det är värdt att lefva, inlåter sig i debatt om rätten för sin tillvaro, så är vår ställning till denna fråga densamma, i det vi allenast peka på vittnesbördet från trehundraårig häfd. Må man säga, att den föreslagna åtgärden har ringa betydelse, emedan den drabbar endast ett fåtal af Sveriges befolkning, omkring 140,000 människor. Vi svara: är åtgärden orättfärdig, blir den icke mindre orättfärdig därigenom, att den företages af den starkare gent emot den svagare, och därför skall bära våldets karaktär. Eller skulle det skälet framdragas, att här är ett tillfälle för staten att göra en besparing på några tusental kronor, så svara vi, att ädelmodigt och rätt handlar ej den stat, som för vinnande af en obetydlig ekonomisk fördel tillfogar en enskild landsända en större ekonomisk förlust. Och skulle det påståendet göras, att vi genom denna vår hållning visa oss sakna hjärta för Norrlands rättmätiga kraf, så kunna vi utan förhäufvelse svara: då Norrlands behof af hjälp i dess lekamliga nöd manade Sveriges öfriga befolkning till bistånd, stod icke Kalmar stifts befolkning i sista ledet bland dem, som behjärtade denna nöd. Må man slutligen säga, att det är blott en särskild samhällsklass inom vårt stift, som önskar dess bevarande, men att befolkningens flertal inför denna fråga är likgiltigt. Detta mötes tillvaro med den anslutning det vunnit från alla samhällsklasser, och icke minst från samhällets djupa leder, vittnar om motsatsen.

Är då vårt stift dömdt till undergång? Nej, vårt hopp står ännu till Sveriges folk och dess lagligen korade ombud, att de, då afgörandets stund är inne, ej skola vägra att lyssna till vår öppet uttalade, rättmätiga önskan. Där sitta i vår Riksdags båda kamrar många män med ädla, redbara och upplysta tänkesätt: de skola ej svika en laglydig och fosterländskt sinnad befolknings tillit, då denna befolkning protesterar mot att dela de folks öde, som nödgas vanmäktiga se sig beröfvade fäderneärfda och för dem dyrbara förmåner. Där sitta i vår Riksdag många varmhjärtade män, som aldrig skytt att gå i spetsen, då det gällt att värna den svagares rätt. Vi lägga med förtröstan vår sak i deras hand. Det är en rättfärdig sak, och därför bedja vi ej längre om att bevaras vid vår rätt, utan protestera mot att beröfvas en rätt, som vi ärfvt från våra fäder och vilja lämna okränkadt i arf till våra barn.»

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.

(Forts.)

Talaren framlade därefter ett förslag till protest, som jag icke skall trötta kammaren med att uppläsa, enär det förut i kammaren utdelats.

Efter uppläsandet af protesten yttrade talaren:

»Här församlade män och kvinnor! Gillen I och viljen i antaga denna protest såsom ett sant uttryck för eder orubbliga ställning till den föreliggande frågan, så svaren med ett högt, fritt och otvunget *Ja!*»

Ett kraftigt, högt ljudande, mångtusenstämmigt *ja* tolkade de församlades mening.

Därefter afsjöngs unisont »Ur svenska hjärtans djup», hvarpå talaren med orden: »Vi äro förvissade, att vår folkkäre Konungs landsfaderliga hjärta klappar varmt äfven för oss och vår rättvisa sak. Vi betyga åter, att fosterlandets välfärd är för oss lika dyrbar som för öfriga inbyggare i vårt älskade Sverige», föreslog ett fyrfaldigt lefve för konung och fädernesland.

Härpå följde nu »Du gamla, du friska», sjungen unisont med ackompanjemang, samt »Hör oss, Svea», kraftigt och fulltonigt sjungen af kören.

Till sist manade talaren till mötets avslutande med dessa ord: Vi avsluta nu detta möte med att i den gamla psalmens ord och toner nedkalla den högstes välsignelse öfver oss och vårt land. Återvänden därpå i frid till edra boningar och bedjen Honom, som leder folkens rådslag, att han i sin nåd måtte leda hvad vi i dag förehafvit till en lyckosam och välsignad utgång.

Ps. 500 v. 7 afsjöngs därpå, hvarefter mötet upplöstes.

Mötesbestyrelsen och kommunernas ombud återvände till råd-stufvusalen och undertecknade protestskrifvelsen, hvilken kommer att tryckas och uppsändas till hvarje ledamot af Riksdagens båda kamrar.

Mötesbestyrelsen bestod af: redaktör Hj. Petersson, ordförande, herr bankdirektör E. Ancker, förste provinsialläkaren N. A. Bergenholtz, lasarettsläkaren E. Engdahl, handlandena G. A. Kindberg och Carl W. Kjellberg, gelbgjutaren F. E. Lindstedt och bankdirektören E. Schedin.

Protesten är dessutom undertecknad af 72 officiella ombud från alla kommuner i Kalmar stift. Detta visar otvifvelaktigt, att intresset för Kalmar stifts bibehållande är så stort, som det någonsin kan vara, och att stiftets invånare på allt sätt sökt göra hvad de kunna för att få bibehålla sitt stift, sådant som det för närvarande är.

Det kan icke heller sägas, att detta är en klassfråga, att det blott är prästerna, som önska stiftets bibehållande, ty intresset därför är mycket stort bland alla samhällsklasser, ja, så stort, som det kan vara. Jag å min sida betraktar icke heller denna sak såsom uteslutande prästerlig eller stiftets bibehållande såsom lämdande till fördel endast för prästerna, ty äfven folket har nytta af denna anordning, att en stiftsstyrelse och en biskop finnes. Jag anser nämligen biskopen såsom den, som hufvudsakligen håller reda på och

ordning ibland prästerna. Det kan ju hända, att hos prästerna insmyga sig oegentligheter, och det är därför godt att hafva någon, hos hvilken man kan anföra sina klagomål och göra sin talan gällande i detta hänseende. Jag har själf praktisk erfarenhet i detta afseende och vet att folket uppskattar fördelen af att vid behöf ha någon på nära håll att vända sig till, då tvistigheter eller anledning till klagomål förekommer.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.*

(Forts.)

Vidare har biskopen rätt stor betydelse därnere därigenom, att man kan påräkna honom såsom representant i åtskilliga angelägenheter, ty det finnes icke godt om representativa män i denna tämligen fattiga bygd. Man drager därför äfven nytta af biskopen äfven för kommunala förhållanden. Den nuvarande biskopen är t. ex. ordförande i landtmanna- och folkhögskolan. Han är vidare ordförande i styrelsen för den högre flickskolan i Kalmar stad. Det är en person i en sådan ställning, att man har förhoppning kunna påräkna hans biträde i åtskilliga göromål af dylik art utom den ställning han intar för allmänna kulturärenden och såsom styresman för undervisningsanstalterna i stiftet.

Denna fråga om Hernösands stifts delning har kommit i det läge, att Kalmar stifts invånare anse densamma hafva blifvit förbunden med ett slags våldshandling, ty inom Kalmar stift finnas icke några sympatier för dess indragning och sammanslagning med Växjö stift, utan denna sammanslagning måste ske genom makt-språk från Konung och Riksdag. Jag hoppas dock, att denna kammare, som i allmänhet och jag skulle vilja säga nästan i hvarje fall sympatiserar för de svagas rätt, icke skall tillåta, att man begår ett sådant våld gent emot denna landsända. Jag är alldeles öfvertygad därom, att genom hvilken representation man än skulle söka finna ett uttryck för önskningarna i denna landsända — äfven om man ställde sig på den mest breda basis af ett uttalande från alla myndiga män och kvinnor — skulle man med öferväldigande majoritet, ja nästan enhälligt uttala sig mot sammanslagningen. Saken kan ju icke heller för riket i dess helhet vara af den ringaste betydelse. Såsom en besparingsfråga saknar den ju betydelse, då det ju endast kan vara fråga om en besparing på fem à sex tusen kronor af statsmedel, och det kan väl icke vara riktigt att tillskapa ett så starkt missnöje, som skulle blifva följden af denna sammanslagning, för ett så litet belopp, hvilket skulle spela en så obetydlig roll i vår stora budget. Jag vill därför hemställa till denna kammare att behjärta alla dessa uttalanden, petitioner och folkmötesresolutioner och allt öfrigt, som förekommit i denna sak, och icke onödigtvis begå en våldshandling, som skulle tillskapa ett allmänt missnöje och en allmän ovilja inom denna landsort. Kammarerna har sannerligen vid många tillfällen beaktat intressen, som varit af vida mindre betydelse än de, om hvilka här är fråga.

På grund af hvad jag nu anfört i denna fråga skall jag be att få yrka bifall till den af herr Billing m. fl. afgifna reservationen.

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.

(Forts.)

Med herr Lundell förenade sig herrar *Lindgren* i Oskarshamn och *Carlsson* i Norra Smedstorp.

Herr Risberg: Kungl. Maj:ts proposition i den trängande stiftsdelningsfrågan har å nyo förelagts Riksdagen och den har nu framkommit stödd på andra grunder och i en annan form än vid fyra föregående tillfällen. Kungl. Maj:t har nu upptagit förslaget om sammanslagning af två af de sydligare stiftet såsom villkor för delning af Hernösands stift. Det är nu tio år sedan sammanslagningstanken först väcktes inom denna kammare, och då gällde den till en början de två minsta stiftet, Visby och Kalmar, hvilka sammanslagna skulle bilda det minsta stiftet i riket. När man tager i betraktande, hvilken framskjuten ställning de män hade, som gäfvu uppslag till och sedermera näring åt denna tanke, kan man knappast förvåna sig öfver att den vunnit gehör och slagit rot. Fem år hafva gått, sedan i denna kammare genom motioner definitivt yrkades, att Kalmar stift skulle offras och sammanslås med Växjö stift, detta såsom villkor för att delningen af det stora stiftet i norra Sverige skulle komma till stånd, och denna åsikt har sedan dess tagit allt bestämdare form. Af detta skäl ensamt är det, som Kungl. Maj:t nu inför ett enigt statsråd och med hänsyn till den stora vikten af stiftsdelningen icke ansett sig kunna motsätta sig förslaget, så som det nu föreligger, i trots af sin önskan att frågan hade blifvit löst på annat sätt. Hans Maj:t Konungens personliga känslor hafva härvid fått ett, man må väl säga, gripande uttryck i hans diktamen till statsrådsprotokollet i detta ämne. Jag tillåter mig erinra därom, att grupperingen af de olika meningarne under frågans föregående behandling inom Riksdagen dock icke varit så synnerligen ojämn. Vid 1896 års riksdag voro 107 röster för delningen af Hernösands stift utan villkoret af sammanslagning af två andra stift, och 107 röster för detta villkor. Vid näst därpå följande riksdagar stodo det ena året 118 röster mot 93 och det andra året 128 röster mot 95. Jag talar nu icke om 1900 års Riksdag, då biskopsstolen i Kalmar blef ledig och med anledning därpå väcktes en motion, hvilken vann stor pluralitet för den meningen, att med återbesättande af det lediga biskopsämbetet borde få anstå, tills Kungl. Maj:t åter för Riksdagen och kyrkomötet framlagt proposition rörande stiftsdelningen. Detta innebär ju endast, att man ville hålla frågan öppen och ingalunda något bestämdt uttalande om sammanslagningen. Då sålunda icke större pluralitet inom Andra Kammaren och i Första Kammaren ingen nämnvärd anslutning vunnits för stiftsammanslagningen, ehuru alla erkänt det stora behovet af ett snabbt genomförande af Hernösands stifts delning, så beror detta helt visst därpå, att sammanslagningsförslaget saknar reala grunder eller åtminstone lider af en stor brist på sådana. Man har icke kunnat fatta något nödvändigt sammanhang mellan de båda frågorna och därför icke heller kunnat finna sig uti sammankopp-

lingen af desamma. Jag skall tillåta mig att till belysning häraf anföra ett analogt exempel från ett annat område, en annan statsrättslig institution. Riksdagen har nyligen beslutat att bilda en ny domsaga i Norrbottens län genom utbrytning af områden från två allt för stora domsagor. Ingen fick därvid den tanken att såsom villkor härför uppställa det krafvet, att två mindre domsagor i en annan landsända skulle sammanslås till en, och dock vill ingen bestrida, att möjligheten af en sådan sammanslagning från storleksynpunkt skulle kunnat tänkas.

De ärade motionärer, som år 1893 framkommo med sammanläggningstanken, uttalade såsom sin uppfattning, att »en reglering af stiftet i stället för en ökning af deras antal borde äga rum». Men här är att märka, att någon plan för reglering af stiftet icke blifvit uppgjord; en sådan föreligger icke. Hvem skulle vilja påstå, att en sammanslagning af Kalmar och Växjö stift skulle vara det ändamålsenligaste och rättaste, för den händelse en allmän reglering af stiftet skulle komma till stånd? Man må säga hvad man vill om den starka stiftskänsla, som finnes hos kalmariterna och hvilken, såsom herrarne veta, har fått ett så starkt uttryck; man må dock icke undra däröfver, att de känna det såsom en rättskränkning, att just de och inga andra genom en, man är frestad säga, godtycklig åtgärd äro dömda att förlora sitt stifts själfständighet och därmed sammanhängande fördelar, som de åtnjuta.

Ser man frågan ur blott ekonomisk synpunkt, så kan det ju förefalla, som om sparsamhetsskäl skulle kunna anföras såsom en reel grund för indragning af Kalmar stift i sammanhang med delning af Hernösands stift. Huru förhåller det sig då med besparingen i detta fall? Biskopens i Kalmar löneförmåner utgöras först och främst af kyrkoherdelönen i Ljungby, Hossmo och S:t Sigfrids församlingars prebendepastorat. Detta pastorat skall naturligtvis, om biskopsämbetet indrages, besättas med kyrkoherde i vederbörlig ordning. Här uppkommer således ingen besparing, om ens den nuvarande kyrkoherdelönen räcker till. Vidare åtnjuter biskopen i lön kronotiondespannmål, värderad till 4,985 kr. Huruvida dessa medel i händelse af en indragning af biskopsämbetet skulle kunna beräknas såsom en inkomst för statsverket, är en fråga, som jag icke tilltror mig kunna besvara. Tvifvel därom är dock ingalunda uteslutet. Slutligen uppbär biskopen ur löneregleringsfonden ett belopp af 2,350 kr. Men i händelse af sammanslagningen skulle häraf 2,000 kr. gå till biskopen i det nya Växjö stift såsom lönetillägg; således skulle besparingen för löneregleringsfonden uppgå till endast 350 kr. Till domkapitlet i Växjö utgå nu af direkta statsmedel 3,833 kr. 33 öre. I det fall, som vi nu förutsätta, skulle till domkapitlet i Växjö utgå 9,916 kr. 67 öre i form af lönetillskott åt notarier och amanuenser. Således skulle enligt de uppgifter, som lämnas i den kungl. propositionen, den för framtiden beräknade besparingen för statsverket inskränka sig till 2,966 kr. 66 öre.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Detta är allt i händelse stiftens sammanslås. Men så kommer frågan om de många stiftelser och kassor, som finnas till förmån för Kalmar stift och särskildt dess prästerskap. I den mån som dessa kassor stå under domkapitlets vård, föreställer jag mig, att, huru än förvaltningen af dem må ordnas enligt gällande föreskrifter, det icke lär kunna ske utan kostnader.

Vidare bör man ju rätteligen också emot de besparingar, som man påräknar för statsverket, sätta de kostnader och besvär, som man pålägger befolkningen i Kalmar stift, ifall man för den förlänger vägen till stiftsstaden. Hvar och en ser sålunda, att denna fråga icke har betydelsen af en penningangelägenhet för staten. Frågan har kommit i det läge, att den blifvit en maktfråga. Men det kan icke vara värdigt denna kammare att så behandla denna grannliga angelägenhet. Bättre anstode det landets representanter, då de nu gå att fatta sitt beslut, att behjerta de rop, som höjas ifrån Kalmar stifts befolkning, att de måtte få behålla en rätt, som de hittills oförkränt länge innehått.

Jag ber, herr talman, att på grund af hvad jag nu anfört få yrka afslag på utskottets hemställan i den första punkten och bifall till reservationen.

Herr Zimdahl: Herr talman, mina herrar! Då jag tagit mig friheten begära ordet i frågan, kan jag på förhand lofva, att jag skall fatta mig kort.

Den föreliggande frågan har så många gånger och så allsidigt diskuterats i denna kammare, att den kan vara så godt som uttömd. Behovet af stiftsdelningen är så fullständigt ådagalagdt, att äfven därutinnan är föga att tillägga. Att emellertid detta behov under årens lopp icke blifvit mindre, är ju fullt uppenbart. Tvärtom, är det ju alldeles påtagligt, att behovet af en stiftsdelning växt och växer för hvarje år. Man behöfver blott tänka på den stora folkökningen, som årligen försiggår, och det i synnerhet inom de ifrån den nuvarande stiftsstaden mest aflägsna trakter, där befolkningen icke minst är i behof af andlig vård. Man bör vidare besinna, dels att Hernösands stift är till arealen icke obetydligt större än alla de andra stiftens tillsammans, dels att det bland befolkningen inom detta stift talas tre olika språk, dels att det finnes här flere af staten underhållna och bekostade folkskolor, som hvar för sig kräfva mycket arbete och stor omtanke från stiftschefens sida, dels att nydaningsarbetet här i detta stift är mångdubbelt större än någonsin händelsen är i något af de öfriga stiftens, och dels slutligen att biskopens resor i dessa trakter äro ojämförligt mycket mera tidsödande och besvärliga än för någon biskop i södra och mellersta Sverige. Om man blott med allvar tänker på dessa nu i korthet antydda omständigheter, framgår klart, synes det mig, hurusom det icke står i mänsklig förmåga, att en biskop skall vara i stånd att, på sätt behovet kräfver, tillgodose de stora kulturella intressen, som här

göra sig gällande. Och att det måste kännas mycket tungt för en stiftstyrelse och framför allt för en stiftschef att icke kunna med bästa vilja på önskvärdt sätt tillfredsställa de kraf, som göra sig gällande, behöfver knappt här sägas. Säkerligen är det icke heller för ro skull som den nuvarande stiftschefen, enligt hvad jag från tillförlitligt håll förspört, är fullt sinnad att afgå från sin plats, såvida icke stiftsfrågan nu kan lösas. Med hänsyn härtill kan man ju göra den invändningen, att det finnes andra, som kunna upptaga hans mantel och ersätta honom. Det kan i viss mån vara sant. Men hvad det gäller energi och praktisk duglighet, torde det vara svårt att fylla den nuvarande stiftschefens plats. Biskop Johansson är dessutom numera så väl insatt i alla stiftets förhållanden, att det starkt kan sättas i fråga, huruvida någon, äfven under en lång följd af år, skulle kunna ens närmelsevis jämnställas med honom.

Alltnog, det finnes otaligt många och högt talande skäl för den nu och så många gånger förut föreslagna stiftsdelningen. Man kan med ett ord säga, att behofvet af stiftsdelningen är oafvisligt. Nu har, såsom allmänt är bekant, med denna fråga sammankopplats förslag om en sammanslagning af Kalmar och Växjö stift, ett förslag, som nu äfven Kungl. Maj:ts regering funnit sig föranlåten att upptaga för att om möjligt få frågan en gång genomförd. För min del vill jag nu blott i korthet säga, att jag anser det skulle vara Riksdagen mest värdigt att tillsätta en biskop i Norrland utan villkor om sammanslagning af de två andra stiftet.

Men fullt förvissad, som jag är, att Andra Kammaren skall med vidhållande af sin förut intagna ståndpunkt i frågan icke släppa villkoret om sammanslagning af de två andra stiftet, skall jag, herr talman, med all respekt för de motsatta åsikterna, anhålla att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets betänkande och sålunda afslag på den vid betänkandet fogade reservation.

Herr Hellström: Herr talman! Det ärende, som nu föreligger till Riksdagens behandling, är tydligen icke frågan om Hernösands stifts delning, utan frågan om villkoret, under hvilket denna delning skall af statsmakterna medgifvas. Frågan har ju nu varit före många gånger vid riksdagen, och många skäl hafva blifvit anförda både för och emot, hvarför jag icke skall upptaga kammarens tid med att upprepa de skäl, som förut blifvit anförda för stiftsdelningen. Vid alla tillfällen, då detta ärende varit före här, har själfva hufvudfrågan blifvit bifallen; och äfven nu föreligger icke någon meningsskiljaktighet i det hänseendet. Biskop Billing i Första och herr A. Hedin i Andra Kammaren hafva båda gjort en i det afseendet så godt som likartad framställning till Riksdagen, så att frågan gäller nu tydligen endast *sättet*, hvarpå den af alla såsom nödvändig förklarade stiftsdelningen skall äga rum. De meningsskiljaktigheter, som i det hänseendet föreligga, äro tydligen beroende på den olika principiella ståndpunkt, som hvar och en

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

intager till frågan om biskopsinstitutionens betydelse för vårt land och dess andliga intressen, och skulle vi söka komma till klarhet i den här föreliggande frågan genom att anföra skälen för och emot de båda olika principriktningar, som i denna sak gjort sig gällande, skulle det nog blifva en mycket långvarig diskussion. En sådan diskussion anser jag emellertid för alldeles öfverflödigt, då denna kammares ledamöter nog äro så pass principfasta karlar, att de icke låta ändra sin principiella ståndpunkt genom någon diskussion här i kammaren. Därför tror jag, att det är bäst att vi hålla oss till realiteterna och taga hänsyn till frågans faktiska läge och de praktiska omständigheter, som kunna inverka på densamma.

Andra Kammaren har nu vid fyra särskilda tillfällen, nämligen 1893, 1896, 1897 och 1899, med ständigt växande majoritet beslutat att sätta som villkor för Hernösands stifts delning sammanslagning af två mindre stift i södra Sverige. År 1902 ägde nya val rum till denna kammare, och jag vill fråga, om någon inbillar sig, att den af biskop Billing m. fl. representerade ståndpunkten i stiftsfördelningsfrågan genom de nya valen vunnit flere anhängare än förut. Förhållandet är nog alldeles tvärtom. Andra Kammaren torde väl komma att bestämdare än förut vidhålla den ståndpunkt, som den fyra gånger förut intagit. Under sådana omständigheter är det tydligt, att den reform, som ästundas, icke kan vinnas på annat sätt än på det af Kungl. Maj:t nu föreslagna, eller genom sammanslagning af Kalmar och Växjö stift. Antingen man nu gillar eller ogillar detta villkor, som blifvit uppsatt för stiftsdelningen, kan man icke — om man vill taga hänsyn till faktiska förhållanden — neka till, att frågan verkligen står på det sättet. Men under sådana förhållanden är det väl lämpligt, att motståndarne till sammanslagningen också göra klart för sig den frågan, huruvida de verkligen hafva något att vinna genom ett fortsatt motstånd mot stiftsdelningens genomförande på det nu föreslagna sättet eller om de icke till äfventyrs genom detta sitt motstånd komma att betänkligt skada de intressen, som synas ligga dem i ganska hög grad om hjärtat. Om jag rätt fattat parternas ställning till frågan, äro icke motståndarne till stiftssammanslagningen de, som minst önska, att en delning af Hernösands stift skall komma till stånd. Tvärtom synes det, som om den sidans anhängare skulle mer än de andra uppskatta biskopsinstitutionens betydelse. Åtminstone får man den uppfattningen, då man hör de skäl, som af dem anföras emot den nu ifrågasatta sammanslagningen af de två småländska stift.

Då redan en utvidgning af en stiftschefs verksamhetsområde, såsom här blifvit föreslaget, enligt deras åsikt anses medföra så ytterst betänkliga följder icke blott i kyrkligt hänseende, utan rent af för det religiösa lifvet eller, såsom Kalmar stifts prästerskap uttryckt sig, för »det goda religiösa förhållande, som nu äro rådande inom stiftets församlingar», huru mycket betänkligare måste icke för dessa personer de förhållanden te sig, som på detta område äro

rådande i det vidsträckta Hernösands stift. Då man läser biskop Johanssons sakrika utredning i stiftsdelningsfrågan och ser de många talande realskäl, som där äro anförda, och därpå ser de skäl, kalmariterna anført för sin åsikt, så är det verkligen svårt att hålla sig för ett stilla löje vid den bjärta kontrasten mellan de skäl och motiv, som från olika håll kunna anföras. Jag vill icke säga något ondt om, att man från det småländska stiftet framhåller de betänkligheter, som man har mot den ifrågasatta sammanslagningen. Tvärtom anser jag det alldeles på sin plats, då t. ex. Kalmar stifts prästerskap framhåller de olägenheter, som blifva en följd utaf sammanslagningen såväl med hänsyn til befodringsförhållandena som med hänsyn till delaktigheten i änke- och pupillkassan. Därigenom blir Kungl. Maj:t i tillfälle att vid den slutliga regleringen taga tillbörlig hänsyn till dessa förhållanden. Men hvad jag absolut förnekar är, att de omständigheter och de svårigheter, som blifvit framhållna af Kalmar stifts prästerskap och äfven af öfriga innevånare i stiftet, äro af den beskaffenhet, att de böra utgöra skäl för ett längre fördröjande af delningen af Hernösands stift. Kalmar motionärerna säga i sin motion — och det är deras hufvudmotiv — att några verkligen tvingande realskäl icke föreligga för förslaget, att Kalmar stift skulle upphöra att vara ett själfständigt stift. Detta resonemang har jag litet svårt att förstå. Om man ställer sig på ensidig stiftsståndpunkt, kan det möjligen låta försvara sig, men om man ställer sig på allmän och särskildt på allmänt kyrklig ståndpunkt, förefaller ett dylikt resonemang alldeles ohållbart. Och då man här i Riksdagen skall afgöra en fråga, sådan som denna, bör man väl icke inskränka sig till det lokala intressets synpunkter, utan afgöra frågan med hänsyn till hela landets intressen. Om det här helt enkelt vore fråga om en sammanslagning eller icke sammanslagning af de två småländska stiftet, då skulle en sådan motivering vara riktig och då skulle jag också medgifva, att några tvingande realskäl icke blifvit förebragta för det framställda förslaget. Men det är icke det, frågan gäller, utan här gäller det, huruvida man vill medgifva eller icke medgifva en sådan omreglering af de 12 stiftens områden, att öfre Norrlands andliga intressen kunna blifva på ett bättre sätt tillgodosedda, än hittills varit möjligt. Här är det verkligen ganska stora intressen, som stå på spel, och här föreligga verkliga realskäl. Vi må endast komma ihåg, att hela vår folkundervisning med den organisation, vi hafva, sorterar under konsistorierna. Men denna undervisning har större uppgifter och större betydelse i öfre Norrland än i någon annan del af vårt land. En hel stor landsända — och en landsända, som för Sverige i sin helhet är af stor betydelse i politiskt afseende — har en befolkning, som icke kan tala svenska språket, utan är finsktalande. Åtgärder för befrämjande af svenskt språk och svensk kultur i dessa trakter måste blifva beroende af de åtgärder, som vidtagas på folkundervisningens område. Och på det området återstår mycket att önska

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

och många reformer, hvilka jag är öfvertygad om, att en stiftsstyrelse i Luleå skulle kunna få genomförda. Utan att vilja yttra någonting förklenande om enskilda personer, kan jag icke underlåta att i detta sammanhang framhålla, att vi i Tornedalen hafva exempel på tjänstemän, både präster och lärare i af staten underhållna svenskspråkiga folkskolor, som jnst hafva till uppgift att sprida svenska språket, hvilka tjänstemän i hvardagslag och i sina familjer så godt som aldrig begagna sig af svenska språket. Att man under sådana förhållanden icke kan vänta sig stora frukter af deras sträfvan den att utbreda svenskt språk i omgifningen, är alldeles tydligt. Enligt min bestämda öfvertygelse skulle en biskop med säte i Luleå kunna uträtta ofantligt mycket på detta och andra hithörande områden. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att såväl biskopsinstitutionen som landshöfdingeinstitutionen i öfre Norrland med dess lifliga utveckling på alla områden har en helt annan betydelse och helt andra uppgifter att fylla än dessa institutioner i södra Sverige med dess mera konstanta förhållanden på kulturlifvets flesta områden. Läger man nu härtill, att en biskop i kyrkligt och religiöst hänseende alltid utöfvar ett mycket stort inflytande inom sitt stift — ett inflytande, som kalmariterna för öfrigt icke synas hafva underskattat, åtminstone då det gäller Kalmar stift —, så torde det vara tydligt, särskildt om man tar hänsyn till de talande skäl, som i den kungl. propositionen i öfrigt blifvit anförda, att verkliga realskal föreligga för den omreglering af stiftsområdena, som i den kungl. propositionen föreslagits. Och då det för hvar och en, som *vill* se, måste vara klart, att vi icke hafva utsikt att med de nuvarande förhållandena kunna få saken ordnad på något annat sätt, än här blifvit af Kungl. Maj:t föreslaget, hoppas jag, att såväl kalmariterna som andra ledamöter af denna kammare, som skulle hafva önskat, att denna fråga helst blifvit löst på annat sätt, under nu föreliggande omständigheter dock ville lämna de mindre och lokala synpunkterna och i stället fästa mera afseende vid de allmänt kyrkliga och allmänt svenska synpunkterna och sålunda för att vinna det större och viktigare målet lämna de mindre synpunkterna å sido. Då det gäller att afgöra en fråga, som för hela landet har så stor betydelse, som jag är öfvertygad om, att denna fråga, särskildt med hänsyn till politiska förhållanden och språkförhållanden, verkligen har för hela landet, äro vi väl ändå i främsta rummet svenskar och först i andra rummet smålänningar.

Under uttalande af den förhoppning, att denna ej blott för öfre Norrland, utan enligt min öfvertygelse för hela Sverige betydelsefulla fråga nu må, i hvad på Riksdagen ankommer, få en lycklig lösning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hörnsten, Styrlander, Svensson* i Bondön, *Ahlstrand, Nordin* och *Ekholm*.

Herr Johansson i Möllstorp: I likhet med den förste talaren skall jag bedja att få yrka afslag på utskottets hemställan i den del, som rör sammanslagningen af Kalmar och Växjö stift. I den ort, jag tillhör, har denna fråga väckt ett oerhördt uppseende. Hvem man talat vid och hvem man träffat på har ansett det vara en våldsgärd, som icke på något sätt kan gillas. Huru man än betraktar saken, måste man finna det beklagligt, att just den landsort, som det här är fråga om, alltid skall vara syndabocken, då det gäller utvecklingen i Norrland. Så fann man t. ex. för ett par år sedan, då det var fråga om inrättandet af ett nytt fögderi uppe i Norrland, genast på, att man kunde göra en sammanslagning i södra Sverige, och man beslöt att sammanslå de två fögderierna på Öland. Jag vet icke, huru denna sammanslagning i verkligheten gestaltat sig, då de gamla tjänstemännen fortfarande innehafva sina platser, men där skall emellertid indragas en kronofogdebefattning, två länsmansbefattningar och en häradsskrifvarebefattning. Att detta kommer att verka icke så litet betungande för befolkningen kan man förstå, då man tänker sig de långa resor, som blifva en följd af den långa utsträckningen af fögderiet. Det får en längd af 12 till 13 mil, och där finnas inga andra kommunikationer än landsvägar. Det har alltid varit så, att då det gällt stora anslag, af hvilka Norrland varit i stort behof, då hafva vi fått uppoffra allt möjligt. Vi hafva fått lämna skattebidrag till Norrlands utveckling. Men när få vi någonting? Aldrig. Om vi komma med den blygsammaste framställning i ena eller andra afseendet, blir den afslagen. Allting skall gå till Norrland. Jag kan icke förstå, hvarför man alltid skall taga hänsyn till just denna landsända på vår bekostnad. Det sårar folket i den del af landet, jag tillhör, i hjärterötterna, att det jämt och ständigt skall behöfva uppoffra sig för Norrland och dess framtid. Det har talats så mycket om nödvändigheten af Hernösands stifts delning. Ja, hvem har motsatt sig detta, men kostnaderna för denna delning böra väl icke betalas med Kalmar stifts indragning. Det har af en föregående talare visats, att kostnaderna för Hernösands stifts delning icke hafva någon betydelse ur statsfinansiell synpunkt. De skulle icke uppgå till några nämnvärda belopp, utan endast belöpa sig till några få tusen kronor. Det är emellertid icke lönt att söka upprepa dylika skäl, ty det tyckes, såsom om icke någon hänsyn toges till hvad folket i denna del af landet vill. Öfverallt hafva gjorts allmänna uttalanden, och snart sagdt hvarenda människa har uttryckt sitt ogillande i detta hänseende, men det tyckes, som sagdt, icke hafva någon betydelse.

Då jag för min del icke kan finna, att delningen af Hernösands stift har något organiskt sammanhang med sammanslagningen af Kalmar och Växjö stift, skall jag bedja, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af herr Billing m. fl. afgifna reservationen.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag vill nu här icke yttra någonting angående behovet af Hernösands stifts delning, hvarom kammarens ledamöter ju äro tämligen ense. Frågan är här, huruvida denna stiftsdelning må förenas med en stiftssammanslagning i södra Sverige. Därom äro meningarna delade, och man har frågat: höra dessa frågor verkligen tillsammans? Jag vill icke påstå, att de alldeles absolut hänga tillsammans, men de hafva genom omständigheternas makt sammanförts, och jag kan icke neka, att de hafva ett visst sammanhang med hvarandra, ty det är statsmakternas skyldighet att se till, att, så snart ökade utgifter ställas på statens kassa, man låter sig angeläget vara att undersöka, om man icke äfven på samma gång kan göra inskränkningar på andra håll, där sådant låter sig göra. Af dessa och andra skäl har Andra Kammaren upprepade gånger och med ständigt växande majoritet varit med om en delning af Hernösands stift under villkor af en stiftssammanslagning i södra Sverige. Sista gången Andra Kammaren uttalade sig i denna riktning, var det med 162 röster emot 52. Det gällde nämligen då frågan, huruvida det skulle anstå med återbesättandet af biskopsämbetet i Kalmar stift. Men denna fråga har icke allenast af Andra Kammaren omfattats på detta sätt, utan äfven den Första Kammaren har intagit en liknande ställning. År 1893 beslöt nämligen Första Kammaren utan diskussion att biträda sammansatta stats- och lagutskottets hemställan om att utredning måtte ske rörande sammanslagning af två stift — det gällde då Kalmar och Visby stift. Och icke allenast i Riksdagen har denna fråga trängt fram, utan äfven vid kyrkomötet. Ty vi veta, att vid 1898 års kyrkomöte 27 röster enade sig om att medgifva en stiftssammanslagning i sammanhang med stiftsdelning i Norrland, och mot dessa 27 röster stodo då 31 röster, så att meningarna kunna sägas där hafva varit tämligen delade.

Då framställer sig den frågan: kan icke den ifrågasatta sammanslagningen försvaras och vara lämplig? Jag tror, att den kan det, då man tager hänsyn till, att det nybildade Växjö stift skulle komma att med afseende å arealen blifva det femte stiftet i riket, med afseende å folkmängden intaga det fjärde rummet, med afseende å antalet präster likaså det fjärde, med afseende å antalet församlingar det femte och med afseende å antalet läroverk blifva det näst sista stiftet i riket. Därtill kommer också, att under årens lopp Småland blifvit alltmer och mer genomkorsadt af järnvägar, hvilket naturligtvis bör i sin mån underlätta den blifvande stiftschefens arbete och besvär. Vidare tillkommer en annan omständighet, och det är, att vid fråga om sammanslagning af ett par stift bör detta lättast kunna äga rum, då innebyggarna i de stift, som skola tillsammans bilda ett och samma stift, alla tillhöra ett och samma landskap, nämligen Småland.

Man har nu frågat: är sammanslagningen icke också förenad med vissa olägenheter? Jag kan icke underlåta att åberopa de

olägenheter, som i sådant afseende blifvit af prästerskapet i Kalmar stift framhållna, nämligen att det skulle uppstå fara för rubbning i de goda religiösa förhållandena, som äro rådande i stiftets församlingar. Kan man säga, att detta är ett allvarligt skäl? Bör icke i lika mått goda religiösa förhållanden kunna äga rum inom det nya större stiftets område?

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Man har klagat öfver, att denna stifssammanslagning skulle medföra det yngre prästerskapets fördröjda befordran. Det är möjligt, att så är. Det är möjligt, att befodringsförhållandena äro bättre i Kalmar än i Växjö stift, men å andra sidan medför då sammanslagningen förbättrade befodringsförhållanden inom Växjö stift — och i alla händelser en utjämning, som ju alltid legat Andra Kammaren om hjärtat att, så vidt möjligt, åstadkomma.

Man har vidare klagat öfver, att det skulle bli till skada för stiftets enskilda änke- och pupillkassa samt de öfriga 45 stiftskassorna, som finnas. Detta är naturligtvis ett skäl, som man icke kan underlåta att beakta, men som, efter hvad departementschefen också framhållit, bör kunna på lämpligt sätt undanröjas.

Det har vidare talats om olägenheter för de allmänna läroverken. Men kan man verkligen taga fram ett sådant skäl, när detta nya stift, såsom jag nyss nämnde, i afseende å antalet läroverk är det näst sista stiftet i riket? Därtill hafva invånarna i Kalmar läns södra landsting framhållit, att genom Ölands brist på tidsenliga kommunikationer skulle sammanslagningen verka hämmande på länets andliga utveckling. Ja, det får jag säga, att sådan betydelse tillmäter jag icke stiftsfrågan, att jag tror, att *det* kan verka hämmande på den andliga utvecklingen i dessa gamla kulturbygder, där icke särskilda undantagsförhållanden äro rådande.

Under återopande af allt detta, kan man väl medgifva, att den animositet, som i denna sak bragts å bane inom Kalmar stift, är väl stor, och att man kan säga, att provinsialkänslan har uppjagats alldeles för mycket. Det talas om, att här skulle begås våldshandling och rättskränkning. Ja, huru ofta får man ej göra sig skyldig till handlingar, hvilka anses såsom sådana, men hvilka jag visst icke vill beteckna såsom våldshandlingar eller rättskränkningar. Jag vill anföra ett exempel. Om vi tänka oss, att inom ett år läroverkskommitténs förslag kommer fram, och det då visar sig, att man behöfver inrätta nya läroverk eller utvidga redan befintliga sådana, men att det på samma gång kan dragas in ett eller annat läroverk, skall man då icke kunna med mycket större skäl protestera å den ort, där man förut haft sitt egna läroverk, än i det stift, som får sin biskop förlagd till en annan stad, än där han förut varit. Jag tror således, att det vore väl, om medlemmarne från detta stift, hvarom nu är fråga, icke ville taga denna sak så hårdt — man kan ju förstå deras känsla — och att de med ett visst vemod skola motse Riksdagens beslut; men jag hoppas i alla

Angående inrättande af ett nytt stift m. m. fall, att de skola bära detta med jämnmod och inse, att det offer, de göra, ändå sker för landet i dess helhet.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Månsson* och *Andersson* i Helgesta.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! När denna fråga förut behandlats i Riksdagen, har det uti Andra Kammaren stått en enig majoritet mot, såsom det då hetat, den trettonde biskopen. Och det har varit helt naturligt, att så har varit, att man inom denna kammare kommit allt mer och mer på det klara med, att hvad som än må kunna sägas till försvar för biskopsinstitutionen, icke är det skäl att ändå gå i den riktningen att ytterligare öka biskoparnes antal.

Nu däremot föreligger frågan uti ett annat läge. Vi stå vid en skiljoväg, där det gäller att afgöra sin uppfattning; och af denna majoritet, som hittills hållit ihop mot den trettonde biskopen, synes mig hvarje medlem vara ställd inför frågan, huruvida han verkligen vill vara med på att under nuvarande förhållanden markera en biskopsinstitutionens tillskapande såsom något för vårt land kulturfrämjande.

Det är ju så ställt nu, att regeringen, böjande sig för Andra Kammarens mening, har accepterat förslaget att endast göra en omrangering bland de tolf stiftet, och att det finnes rätt goda utsikter för att äfven Första Kammaren skall gå öfver på samma ståndpunkt. Nu gäller det: skola vi från denna sida på något sätt motsätta oss, att denna omrangering kan ske, när man icke därigenom ökar biskoparnes antal och denna förändring kan motiveras i den andliga odlingens namn?

Då ställer sig frågan för mig så: håller detta tal om den andliga odlingen såsom beroende af en ny biskopsstol i Luleå verkligen streck? Och jag skall be att få särskildt, naturligtvis, fästa mig vid den sidan af saken, som rör skolundervisningen. Ty i afseende å det rent kyrkliga intresset, tror jag ändå, att *detta* icke är så pass aktuellt och icke heller uppburet af en så allmän stämning inom denna kammare, att, ifall det endast gäller detta, det skulle finnas någon synnerligen stark strömning för att vara med om detta omrangerande. Men, heter det, det är skolorna det gäller. Vi hörde nyss af representanten från just dessa bygder där uppe, huru starkt han strök under skolväsendets främjande genom den nye biskopen, och huru han markerade, att detta egentligen var icke blott en kulturell, utan till och med en nationell angelägenhet. Men om man nu ser på, huru förhållandena gestaltat sig med afseende å skolväsendet och biskoparne, så kommer man till ganska öfverraskande resultat.

Det var en själfständig radikal landsortstidning, »Karlstads-Tidningen», som för något öfver en månad sedan innehöll några uppgifter härom från skolhåll. Den innehöll en tabell, ur hvilken jag skall be att få anföra några siffror — ty de äro verkligen ganska karakteristiska.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Det har visat sig, att om man gör jämförelser mellan antalet barn, som gå uti fasta folkskolor och sålunda kunna antagas få den genomsnittsundervisning, som vårt folkskoleväsende för närvarande lämnar, och antalet sådana barn, som äro hänvisade till de flyttande folkskolorna, och man gör denna jämförelse för olika stift, så är det visst icke, såsom man haft anledning antaga, uti det ytterst vidsträcktä Hernösands stift, som ställningen i detta afseende är sämst; utan hvilket bland stiftet står sämst, tro herrarne? Jo, Växjö stift, som är ett utaf de två stift, hvilka det är fråga att nu genom sammanslagning utvidga till ett stort. Därnäst i ordningen kommer Karlstads stift; sedan kommer Hernösands stift och — ganska betecknande — därefter kommer Kalmar stift. Uti procenttal uttryckt, förhåller sig saken så, att på hvarje hundratal barn uti de fasta skolorna kommer i Växjö stift 157 barn i de flyttande skolorna, i Karlstads stift 119 barn, i Hernösands stift endast 85 barn och i Kalmar stift 48. Sedan sjunker siffran mycket hastigt; i de flesta andra stiftet är antalet flyttande skolor mycket obetydligt. Slår man tillsammans de absoluta talen och tänker sig den sammanslagning genomförd, för hvilken här nu har argumenterats med så kallade praktiska skäl, så finner man, att Växjö och Kalmar stifts sammanslagning skulle gifva 35,841 barn uti de fasta skolorna, men icke mindre än 36,191 barn uti de flyttande skolorna. Det skulle således blifva icke fullt hälften af barnen, som där skulle gå i de fasta skolorna, medan däremot uti det beklagade Hernösands stift förhållandet för närvarande är vida gynsamare och ställer sig så här: 44,448 mot 37,554.

Utaf dessa tal må väl så tydligt som något framgå, att hvad det nu må vara, som främjar skolundervisningen, icke är det, att det sitter biskopar tätt. Det är uppenbart, att i Småland, där vi hafva två biskopar, i Växjö och i Kalmar, dessa tillsammans genom sin verksamhet icke lyckats att i fråga om skolundervisningen åstadkomma så goda resultat, som den ende Hernösandsbiskopen lyckats göra där uppe i sitt vidsträcktä stift, oaktadt han har så svåra förhållanden. Men ändå klagas nu så bittert öfver, att det är rent af ohållbart som det är, och att vi måste slå tillsammans dessa två småländska stift för att få hjälp! Det förefaller mig af denna enkla siffersammanställning fullständigt uppenbart, att hvad man behöfver här, om man vill främja skolundervisningen — hvilket vi väl alla vilja — det är icke att sätta biskoparne litet tätare uppe i Norrland, utan det behöfves folkskoleinspektörer, nya anslag till folkskolelärare och folkskolor, och det behöfs framför allt, att man omsider tager itu någon gång med den äfven hos oss oundvikligt förestående *kulturkamp*, som kräfves för att en gång befria skolan från kyrkans förmynder-

Angående inrättande af ett nytt stift m. m. skap. Det är den vägen, som vi skola gå, i stället för att försöka blåsa upp biskopsfrågan till en kulturfråga, hvilket den i själfva verket alldeles icke är.

(Forts.)

Ser man efter, hvad som i själfva verket ligger bakom hela förslaget och hvad som kan sägas vara den drifvande kraften till att denna fråga ständigt återkommer, så är det — hvilket vi väl måste säga oss själfva — det tillfälliga förhållande, att en särskildt energisk biskop för närvarande residerar i Hernösand och att han är ytterst angelägen om att få sin verksamhet flyttad något högre uppåt. Men skall verkligen för detta önskemåls vinnande, hvilket ju från hans synpunkt må vara ganska begripligt, ändå den svenska Riksdagens Andra Kammare gå med på att i 20:de århundradet inrätta ett nytt biskopsstift där uppe under förebärande, att därigenom kulturen främjas! Jag kan för min del icke vara med om något sådant.

Ur en annan synpunkt kommer jag också till samma resultat. Vi se nämligen, att det är meningen, att vi omedelbart skulle få den nya biskopen i Luleå, medan naturligen sammanslagningen i Småland skulle ställas på framtiden. Det är nu emellertid så, att det är relativt unga biskopar, som sitta på båda dessa platser; biskopen i Vexjö är visserligen 60 år gammal, men biskopen i Kalmar endast 46 år, och med kännedom om den statistiskt påvisbara höga medelålder, som våra präster uppnå, så är det alldeles ingen omöjlighet, att den verkliga sammanslagningen, som skulle blifva en kom-pensation för inrättandet af en ny biskopsstol i Luleå, kan inträffa en 15 à 20 år fram i tiden. Till dess skulle vi faktiskt hafva 13 biskopar här i landet, och när denna sammanslagning skulle komma till utförande, hvem garanterar för att den då verkligen skulle blifva genomförd, äfven om den nuvarande Andra Kammaren ställer detta som oeftergiftigt vilkor?

Jag är visserligen för egen del fullkomligt öfvertygad om, att den riktningen i nutiden, som vänder sig bort från den kyrkliga och speciellt det statskyrkliga, alltmer kommer att förstärkas. Men detta är dock långt ifrån detsamma, som att icke en riksdagspolitisk situation kan komma, hvarunder den mening åter igen uppstår att låta det gamla villkoret, som låt oss säga för 15 år sedan stipulerades, falla och således låta kalmariterna behålla den biskop, hvar-om de så enträget bedja. Det förefaller mig, att såsom ett kom-promissobjekt kan en biskopsstol lika väl användas i en riksdags-kompromiss som t. ex. en järnvägsstump.

Äfven kostnadsfrågan är ju något att fästa sig vid, ehuru jag gärna medgifver, att den icke i ett sådant fall som detta torde vara afgörande. Men det blir ändå några tusen kronor här och några tusen där, som komma till, och jag är för min del redan af detta skäl icke mycket med om att gå med på förslaget om en ny biskop. Och likaså är för mig det förhållandet ett skäl, att utskottet icke fästat afseende vid herr Hedins synnerligen välgrundade motion i syfte att få hela konsistoriet där uppe ställt mera på extra stat,

så att man skulle hafva fria händer vid en blifvande omrangering. Detta är nog en synpunkt, som också kan vara skäl att beakta. Men hufvudsaken för mig är dock, att jag icke kan vara med om att göra någon eftergift åt den rent ut sagdt konventionella fördomen, att biskopsinstitutionen och kulturen skulle stå i sådant sammanhang med hvarandra, som ett bifall till detta utskottsbetänkande skulle innebära ett erkännande åt.

Fråga Norrlands arbetare hvad de behöfva. Sannerligen man får till svar, att de önska en biskop i Luleå. De behöfva en hel del omsorger af dem, som makten hafva och bestämma för riket; de behöfva skydd i sin svåra kamp mot bolagsväldet där uppe, skydd för att staten icke skänker bort all sin mark, så att arbetarne icke ens få plats för ett eget hus och en föreningsbyggnad, utan allt tillhör bolagen. De behöfva skolor, de behöfva arbetarföreläsningar, de behöfva alla möjliga sådana slag af instutioner, och detta skola de med glädje och tacksamhet mottaga, men sannerligen de skola vara med om att med någon vidare entusiasm höra, att nu blir er andliga nöd tillfredställd, ty biskopen flyttas från Hernösand till Luleå, eller rättare sagdt: det blir en biskop i Hernösand och en i Luleå.

Det förefaller också, som om på många håll bland dem, som förorda det kungl. förslaget, man verkligen icke själf är så öfvertygad, som en ärad talare däruppifrån syntes vara, om nödvändigheten af detta.

Jag skall be att få anföra ett par rader ur en mycket moderat liberal tidning, som citerats på ett håll i stockholmspressen i dag.

Nämnda tidning uttalar såsom sin åsigt, att »i långt högre grad skulle skolstyrelser vara i stånd att främja den andliga odlingen än våra okontrollerade och oftast nog ålderdomssvaga biskopar. En generalinspektör för undervisningsväsendet i hvarje norrländskt län, biträdd af en landstingsvald undervisningsnämnd, hvilken helt annan effekt skulle det ej hafva än en kanske obskurant och klerikal episcopus i kretsen af ett opraktiskt domkapitel!»

Jag står för min del helt och hållet på den ståndpunkt, som utvecklas i dessa rader, men jag vill tillägga, att jag också är beredd att däraf draga konsekvensen, och den kan för mig icke blifva annat än att yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan.

Det har helt nyss uti Första Kammaren af biskop Billing yttrats, att den argumentation, som af Kungl. Maj:t åberopats för indragning af Kalmar stift och för dess funktioners förläggande till Vexjö, skulle kunna nästan ord för ord användas äfven till förmån för indragning af samtliga biskopsstolar med undantag af en enda. Jag må för min del beklaga, att icke ett sådant förslag i stället framkommit. Jag tror, att det varit ett ord mera i sinom tid än detta kompromissförslag, som tager allt för mycket fasta på det villkor, Andra Kammaren fäst vid sina föregående beslut, och för-

*Angående
inväntande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

utsätter, att enhvar, som förut röstat mot den trettonde biskopen, därför också skulle nu vara villig att indirekt erkänna biskoparne såsom kulturbärare i det 20:e århundradet. Jag yrkar, som sagdt afslag.

Herr Persson i Malmö instämde häruti.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Jag har endast en liten sak, som jag vill erinra om rörande detta betänkande, och den gäller lönefrågan. För min del förefaller det nästan säreget, att många af dem, som inom det kyrkliga området väl ändå i det hela taget äro ganska svagt aflönade, synas vara så eniga om eller benägna för att inrätta sådana ämbeten, som skola draga hög aflöning. Hvad biskopslönerna angår, så är det utomordentligt svårt att beräkna, huru höga de äro. Flere af dem äro alldeles oskäligt stora. De lägsta kan man möjligen få reda på, men beträffande de högsta är det, som sagdt, ganska svårt att afgöra, huru höga de äro.

Emellertid förefaller det mig, som man icke borde alltför ifrigt yrka på inrättandet af platser, som anses betinga de höga lönerna, utan man borde hellre se till, att de, som på detta område äro lägre aflönade, kunde få någon drägligare tillvaro, än hvad de åtminstone på en del ställen hafva. Hvad särskildt angår lönen i detta stift, som nu är ifrågasatt att delas, synes det mig, som om man borde följa konsekvensen med de löner i de stift, som skola sammanslås. Då man menar, att, när det skall blifva en biskop för de sammanlagda stiftet, arbetet skall bli så mycket större, än någon af biskoparne nu har, att man bör höja hans lön med 2,000 kronor, så skulle man väl kunna tänka sig, att om ett stift delades midt itu, så skulle det vara så mycket lättare att sköta hälften eller det ena af dessa stift, att lönen skulle kunna nedsättas något eller med t. ex. 2,000 kronor. Om man nu icke vill göra detta med hänsyn till biskopen i Hernösand, som redan innehar sin lön, så finner jag dock icke något skäl, hvarför lönen för den nya biskopen i Luleå skulle vara lika stor som den, biskopen i Hernösand åtnjuter.

För mig synes det, som om, då jag nu antager, att detta utskottsbetänkande kommer att bifallas i denna kammare, detsamma kunde bifallas på det sätt, att lönen för den nya biskopen bestämdes till 12,000 kronor och icke till 14,000 kronor, hvilket är af Kungl. Maj:t och utskottet föreslaget. Jag tänker äfven, att lönefrågan icke alldeles uteslutande inverkar på, huruvida en biskop sköter sitt ämbete bra eller icke, ty anställer man en jämförelse mellan biskoparne här i landet, så kan man icke säga, att den eller de, bland dem, som ha de lägre lönerna, sköta sitt ämbete sämre än de som hafva de högre lönebeloppen, utan kanske lika bra, om icke i åtskilliga fall bättre.

Vidare är ju med åtnjutandet af löner för biskopar och präster i allmänhet den fördel förenad, att denna ämbetsklass icke är beroende af pensionsförhållandena, utan dessa löner utgå med hela sitt belopp, så länge personen i fråga lefver. Skulle det vara på motsatt sätt ordnad, så kunde det finnas mera fog för att hafva en högre lönegrad, men då, såsom sagdt, dessa pensionsförhållanden äro såsom de nu äro, så tycker jag, att däri ligger ett skäl för att icke bevilja högre lönebelopp.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

Dessutom anser jag, att 2,000 kronors hyresbidrag för en bostad i Luleå måste vara ganska duktigt tilltaget.

Hvad nu vidare angår själfva frågan, huruvida man bör inrätta detta nya biskopsstift, så bör man enligt min uppfattning kunna stanna vid hvad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, då man i det hela taget endast flyttar en biskop från ett stift till ett annat och det i alla fall om några år blir samma antal.

Hvad slutligen beträffar löneförhöjningen för biskopen i de stift, som äro ifrågasatta att sammanslås, så kan det ju hafva skäl för sig att med 2,000 kronor öka lönen för den biskop, som af de två blifver den, som skall styra öfver båda stiftet eller det samman-slagna stiftet. Men om så är, hvilket förstås ej är alldeles säkert, då man ej riktigt vet hvad lönevillkor, som nu äro för handen, anser jag, att denna löneförhöjning blott bör utgå, så länge den, som lefver längst af de båda, kan komma att innehafva denna befattning. Då den sökes af en ny person, bör man kunna stanna vid den vanliga lönen.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra skulle jag, herr talman, önska, att punkten c) erhöile följande lydelse: »medgifva att af biskopslöneregleringsfonden må användas för aflöning af biskopen i Luleå stift 12,000 kronor årligen såsom lön.»

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Vid föregående tillfällen, när frågan om Hernösands stifts delning förelegat till behandling, har jag alltid varit af den åsikt, att denna delning borde ske under den förutsättning, att två mindre stift sammanslogos till ett enda, på det att vi skulle slippa att öka biskoparnes antal. Då jag fortfarande är af denna åsikt, kan jag gifvetvis icke annat än biträda det förslag, som nu af Kungl. Maj:t framställts och af utskottet tillstyrks. Men jag ber att, när jag uttalar detta, äfven få något beröra den opinion, som redan berörts af några ledamöter i denna kammare på kalmarbänken, den oro, den ovilja och det bekymmer, som de hafva sagt skulle vara rådande.

En representant från kalmarlänsbänken har sagt, att hvar-enda människa vore besjälad af önskan att få behålla sitt stift sådant det nu är. En annan har sagt, att det skulle uppstå mycken oro, om Kungl. Maj:ts förslag bifölles. Jag tror icke alls, att det är så farligt med vare sig det ena eller andra, utan jag vet — och det med bestämdhet — att en stor del af befolkningen i Kalmar

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

stift har helt andra tankar och känslor än de känslor af sorg, som här uttalats. Jag vill i detta afseende nämna, att jag för några dagar sedan sammanträffade med personer från Kalmar stift, såväl från norra som södra landstingsområdet, förtroendemän af första klass kan jag säga. Jag sammanträffade samtidigt med personer från Jönköpings län, så att alla tre småländska länen voro representerade. Där bragtes genast denna fråga på tal, och det spörsmålet ställdes till mig af en präst: »Hvad säger riksdagsman, kommer Riksdagen att bifalla Kungl. Maj:ts förslag om sammanslagning af Kalmar och Växjö stift?» Därpå svarade jag lika ärligt som han frågat: »Jag hoppas, att Riksdagen skall göra detta». Jag hade icke väl hunnit säga detta, förrän en doktor från samma Kalmar stift sade: »Ja visst skall Riksdagen göra det, ty det är ju så redigt, och vi vilja, att så skall ske, fastän det är en del präster, som motsätta sig detsamma». Jag har äfven läst ett bref från en person i Kalmar stift, däri han säger detsamma som denne doktor; och jag hör af en kamrat, att han talat vid en person, som blifvit utsedd att som kommunalombud närvara på Kalmar torg annandag påsk. Han har yttrat: »Jag är visst kommunalombud, men det må jag säga, att min uppfattning är, att Kungl. Maj:ts förslag är riktigt; biskoparnes antal tror jag icke man behöfver öka». Vi hafva äfven sett i pressen, att, när det kommit på tal på kommunalstämmor, att man skulle sända ombud till paraden på Kalmar torg, ganska skarpa protester afgifvits mot ett sådant tillvägagångssätt.

Man har icke kunnat anföra några reella skäl mot att dessa båda stift skola sammanslås till ett. Man har icke ens kunnat säga så mycket som att det blir ett för stort stift af de båda sammanslagna. Och det är icke godt att så säga, när man vet, att Lunds stift har ett människoantal mellan 7 och 800,000 och öfverstiger de båda sammanslagna med öfver 316,000. Göteborgs stift har också ett invånarantal, som är 118,000 större, än hvad de båda sammanslagna stiften skulle få. Äfven Uppsala stift har 54,000 invånare mera än de båda sammanslagna stiften.

Allt synes mig tala för att, när Riksdagen eller åtminstone denna kammare har uttalat sig för en sammanslagning, den också står fast vid detta, oaktadt jag må erkänna, att dessa protester kommit från Kalmar stift.

Hvad nu frågan i öfrigt angår, så är jag öfvertygad om, att därest Riksdagen beslutar i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, skall den oro och det bekymmer, som nu förspörjes, lägga sig och hvar och en inse, att det skall gå bra under en stiftschef, så vida vi få en, som kan råda och styra på bästa sätt. Och det få vi väl alltid hoppas, att Kungl. Maj:t skall se till, att vi få en sådan.

Det är under sådana förhoppningar, som jag, herr talman, yrkar bifall till den kungl. propositionen.

Med herr Sjö förenade sig herrar *Petersson* i Dänningslanda, *Persson* i Hult, *Johansson* i Aflösa, *Eriksson* i Lindehult och *Jonsson* i Hökhult.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.*

(Forts.)

Herr *Petersson* i Påboda: Herr talman, mina herrar! Jag skall redan i början säga ifrån, att jag icke hyser den ringaste förhoppning, att kammaren i denna fråga skall komma till något annat beslut än ett godkännande af den kungl. propositionen. Jag känner alltför väl stämningen i kammaren för att våga hysa ett annat hopp, äfven om detta vore än så önskvärdt. Det har ju af de herrar talare, som yttrat sig till förmån för den kungl. propositionen, om och om igen påpekats, att kammaren med stigande majoriteter gång på gång uttalat sig för sammanslagning af stift i södra Sverige såsom villkor för delning i det norra. Och det är sant. Från att i denna kammare i början hafva framställts ganska anspråkslöst, har detta kraf vuxit ut till en flod, som blifvit så mäktig, att den tagit både biskopar och statsråd och hela Kungl. Maj:ts regering med sig. Och det är klart, att inför en sådan situation och i känslan af en sådan makt man icke har annat än att böja sig för denna makt, äfven om man är fullt öfvertygad om, att rätt och makt härvidlag hafva så litet som möjligt med hvarandra att skaffa, för så vidt man icke hyllar den satsen, att makt är rätt.

Det är alldeles klart, att under sådana förhållanden det, som man kan hafva att säga från den synpunkt, hvarifrån jag ser frågan, icke kan blifva annat än en gensaga, en gensaga mot den affärstransaktion, som här är i fråga. Ty en sådan är det verkligen. Man köper och säljer, köper ett stift i norra Sverige och säljer ett i södra Sverige. För att vinna det ena, säljer man det andra, och detta trots det, att den befolkning, som närmast beröres af denna sak, högt protesterar, den befolkning, med hvilkens intressen man här ganska nonchalant handlar. Den protesterar, och gör det ganska allvarligt, trots hvad herr Sjö sade och trots de upplysningar han fått af den där doktorn, hvilken det nu var. Hvarför denna person uttalade sig så, som han gjorde, vet jag icke. Kanske det var för att roa herr Sjö. Det kunde ju också bero på, att han var mer eller mindre antikyrklig, ty sådana finnas också både i Kalmar stift och andra stift.

Emellertid har ecklesiastikministern, som haft att föredraga denna fråga och som inför Hans Maj:ts Konungen tillstyrkt denna propositions framläggande för Riksdagen, ganska tydligt medgifvit, att rubbningar i en organisation, särskildt en sådan, som har sekelgammal häfd, medföra afsevärda olägenheter. Det har han erkänt, och det måste herrarne erkänna litet hvar. Men statsrådet tröstar sig själf och andra med att tiden läker alla sår. Han säger, att om flera eller färre decennier skall man icke mycket märka spåren, de skola vara igensopade. Men, mina herrar, med denna regel

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

och med denna lära kan man göra huru mycket ondt som helst och tänka: »det gör ingenting hvad jag tager mig till, ty om 20, 30 eller 40 år är detta glömdt och spåren borta.» Alldeles så har herr statsrådet resonerat i denna fråga. Det beror nu på, om man skall taga en sådan regel till rättesnöre för sitt handlingsätt.

Det enda reella skäl, som anförts för den ifrågasatta sammanläggningen är, att detta stift är så litet. Jag förbiser icke det andra skälet, nämligen att Andra Kammaren gång efter annan fattat ett sådant beslut. Det är det skälet, som i närvarande stund är det viktigaste, men icke är det något sakskal.

Det enda reella skälet är, att detta stift är så litet. Det har mindre areal, mindre invånareantal, mindre antal pastorat o. s. v. än många andra stift. Det är ju sant; men det har varit så i alla tider. Och äfven den tid, då landets resurser voro mindre, då allt var mycket mindre, då budgeten slutade på ofantligt mycket mindre belopp än nu, har detta stift haft rätt att lefva, trots att det var litet. Och icke skall man väl göra någons rätt att lefva beroende på, om den är liten eller stor. Och för öfrigt, med god vilja och utan den kamppolitik, som i denna fråga kommit till stånd, hvad hade väl hindrat, att man förstorat detta stift genom att tillägga ett eller annat område från ett annat stift, som är litet för stort? För såvidt man icke tänker sig, att biskopen skall vara till endast såsom kyrkofurste eller som en vacker dekoration, utan vill, att biskopen skall utföra ett verkligt arbete och hafva ett arbetsfält, som han kan öfverskåda, kan man väl icke neka till, att åtskilliga af våra stift äro för stora och att en reglering i här angifna syfte varit lämpligt att göra.

Emellertid är det ju sannolikt, att Andra Kammarens mening i denna fråga kommer att afgå med seger. Hvad man vinner på det blir kanske, trots allt segerjubil, icke så mycket. I första hand blir det några tusen kronor. Men dessa minskas ju genom att gifva biskopen i Växjö en löneförhöjning af 2,000 kronor. Jag kan icke förstå, hvarför denna löneförhöjning kommit till. Ty biskopens i Växjö aflöning är ganska bra som den är. Jag tror, att det i stället vore klokare att jämka på dessa löner och gifva dem arbete, lämpadt efter deras krafter. För min del har jag inga sympatier alls för denna löneförhöjning af 2,000 kronor till den blifvande småländske biskopen.

Det var en talare från Norrland, som talade åtskilligt för det norrländska stiftets delning och sade, att det fanns goda och reella skäl därför. Ja det har jag icke nekat till och har icke heller hört någon annan göra det. Men talaren sade vidare, att han däremot ej tyckte, att det fanns några reella skäl för de protester, som framkommit emot Kalmar stifts indragning. Ja, det kan man hafva olika meningar om. Det torde nog vara så — säga hvad man vill — att själfbevarelsesdriften är en faktor att räkna med; när det blir fråga om att taga ifrån en provins en institution, som

denna provins betraktar som en förmån och under århundraden vant sig att betrakta som en förmån, då får man nog anse, att det är reella skäl, som provinsen har, om den protesterar emot att förmånen frånryckes den.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.*

(Forts.)

Samme talare sade vidare, att han hoppades, att smålänningarne framför allt skulle vara svenskar och först i andra hand smålänningar. Jag tror verkligen, att de äro det. Men jag skulle vilja be den ärade talaren — och många andra med för resten — att icke alldeles fullständigt göra Norrland identiskt med Sverige. När de tala om Norrland, då är det, som om det gällde hela Sverige; men ännu finnes det väl flera provinser i Sverige än Norrland, och äfven dessa provinser kunna väl hafva sina intressen. Jag hör icke till dem, som på något sätt vilja bringa den ena provinsen eller landsändan i harnesk emot den andra. Vare det långt ifrån mig! Tvärtom torde det ur många synpunkter vara önskvärdt, att solidaritetskänsla och samförstånd finnas mellan de olika delarne af landet; och det är därför, herr talman som jag önskat och önskar, att man kunde ordna förhållandena i Norrland, utan att en provins i södra delarne af landet därigenom behöfde bringas i misstämning och oro.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, att mom. c) får följande lydelse: »medgifva att af biskopslöneregleringsfonden må användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning.» Det återstående af momentet i utskottets förslag eller det, som rör frågan om lönetillökningen åt biskopen i Växjö, skulle således genom detta mitt yrkande bortfalla; och det är sålunda kanhända behöfligt, att jag med några ord angifver motiven härför.

Enligt utskottets förslag skall sammanslagningen äga rum, då någon af de nuvarande innehafvarne af biskopsämbetena i Växjö och Kalmar afgår från sin befattning. Det gör ingenting till saken, om det blir den ene eller den andre; sammanslagningen skall äga rum, så snart någon af dem afgår. Om jag då tänker mig, att biskopen i Växjö först afgår, så skall biskopen i Kalmar erhålla det sammanslagna stiftet. Biskopslönen i Kalmar utgör för närvarande 10,000 kronor. För den nye biskopen öfver de sammanslagna stiften skulle lönen efter mitt förslag komma att utgöra 12,000 kronor förutom bostadsförmån. Biskopen i Kalmar skulle således få en löneförhöjning för det ökade arbete, som kan blifva en följd af stiftens sammanslagning.

För den händelse åter, att biskopen i Kalmar afgår före biskopen i Växjö, huru ställer det sig då med lönefrågan? Kungl. Maj:t och utskottet utgå ifrån, att biskopslönen i Växjö stift nu utgör 12,000 kronor förutom bostadsförmån. Ja, om det förhölle sig så,

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

att lönen endast vore 12,000 kronor, då skulle jag möjligen kunna vara med om, att en högre lön kunde vara af behovet i betraktande af det möjligtvis ökade arbetet. Men jag håller före, att utgångspunkten, d. v. s. att lönen endast skulle utgöra 12,000 kronor, icke håller streck. Då lönerna reglerades för biskoparne, bestämdes löneförmånerna för hvar och en af dem; och för de allra flesta bland dem, också biskopen i Växjö, bestämdes lönen till 12,000 kronor. Men enligt denna lönereglering skulle icke löneförmånerna utgå i kontanter, utan dels i kronotiondespannmål, dels i arrendeafkastning af åtskilliga fastigheter, dels i lönen från ett prebendepastorat och dels i tillskott från biskopslöneregleringsfonden. Hvad biskopens i Växjö löneförmåner beträffar — de finnas uppgifna å sidan 33 i utskottets betänkande —, så utgöras de af — förutom af bostället Östrabo n:o 2, ett mantal — af dels arrendeafkastningen af en del uppräknade hemman och fastigheter, sammanlagdt $4\frac{3}{4}$ mantal, dels löneförmåner från ett prebendepastorat, dels 2,041 kubikfot 9 kannor kronotiondespannmål, hälften råg och hälften korn, och dels ett tillskott af 150 kronor från biskopslöneregleringsfonden. Det är klart, att, då lönen reglerades, alla dessa slag af inkomster beräknades utgöra 12,000 kronor i kontanter. Jag har nu sökt att få reda på, huruvida dessa biskopen i Växjö tillagda inkomster för närvarande kunna beräknas understiga eller öfverstiga ofvannämnda summa af 12,000 kronor, och så vidt jag kunnat få reda på och göra beräkningar, öfverstiga de detta belopp. Men om inkomsterna nu uppgå till 14,000 kronor, då saknas ju helt och hållet något skäl för att, såsom utskottet föreslagit, öka lönen med 2,000 kronor. Enligt löneregleringen för biskopen i Växjö skulle han, såsom nämndt, hafva 2,041 kubikfot kronotiondespannmål från åtskilliga socknar. Denna kronotiondespannmål är nu indragen till staten, och statsverket har i stället blifvit tiondegifvare till biskopen eller rättare sagdt får betala lösen för denna spannmål. Enligt uträkning har denna kronotionde för år 1902 betalats med 4,299 kronor 65 öre.

Inkomsten af prebendepastoratet är icke upptagen i lönestatistiken för biskopen till något visst belopp, utan den inflyter i form af tertialspannmål och arrenden af fastigheter. Denna är i lönestatistiken för pastoratet beräknad till 3,500 kronor, men efter markegångstaxan har detta belopp höjts därutöfver för 1902.

Såsom fyllnad uti lönen åtnjuter biskopen i Växjö vidare ett belopp af 150 kronor, som skall utbetalas från biskopslöneregleringsfonden.

Återstår slutligen afkastningen af de $4\frac{3}{4}$ mantal hemman, som för biskopens räkning utarrenderas. Inkomsten af dessa hemman är beräknad till ett visst belopp, men det beror helt och hållet på de arrenden, som de vid utarrenderingen *betinga*, om de komma att bereda biskopen större eller mindre inkomster. Dessa hemman äro för närvarande upptaxerade till 178,000 kronor, och om man

endast beräknar så låg arrendesumma som 4 procent af hemmanens värde, åtnjuter likväl biskopen därifrån en inkomst af något öfver 7,000 kronor.

Växjöbiskopens sammanlagda löneförmåner skulle alltså uppgå till 15,000 kronor eller möjligen något därutöfver. Äfven om i några punkter skulle kunna företagas en reducering, skulle man i alla fall icke få ned lönen under 14,000 kronor, och *har* biskopen i Växjö 14,000 kronor i lön efter den gällande regleringen, då behöfves just intet lönetillägg för att *få* detta belopp. På den korta tid, som stått till mitt förfogande, sedan detta utskottsbetänkande kom mig till handa, har jag icke lyckats få reda på arrendebeloppen för de här ifrågakvarande hemmanen, men undersökt och funnit, att år 1901 såldes uti Växjö stift kronodomäner för en 70,000 à 80,000 kronor, och dessa kronodomäner, som väl kunna jämföras med dessa hemman, lämnade i arrenden en afkastning af en 4 procent och något däröfver, och jag tager för gifvet, att då äfven hemmanen lämna lika stor afkastning. Herrarne minnas från i fjol, hursom man då protesterade mot att inkomstskatten sattes endast till 6 procent, emedan fastigheterna icke lämnade så hög inkomst, men det hjälpte ej; 6 procent blef likväl Riksdagens beslut. Om man nu räknar med 4 procent, tror jag icke, att man räknar för högt.

Jag har föreställt mig, att man nu skulle kunna reglera lönerna för den nye biskopen i Luleå och för biskopen i det nya Växjö stift och låta dem utgå med ett visst bestämdt kontant belopp. Då skulle man ju veta, hvad dessa biskopar verkligen ha i inkomst, hvilket man nu knappast kan räkna ut.

Jag vill dessutom framhålla ett annat skäl för mitt yrkande.

Det säges här, att man kan jämföra biskopen i det nya Växjö stift med biskopen i Göteborg och att alltså den förre bör ha lika stor lön som den senare. Men det lär väl icke gå an att på det sättet jämföra dessa båda stifts chefer. Jag vill erinra om, att när lönerna för landshöfdingarna inom riket reglerades, satte man lönerna för landshöfdingarna i Göteborg och Malmö högre än för öfriga landshöfdingar, emedan man ansåg, att landshöfdingarna på de nämnda platserna hade en i jämförelse med andra landshöfdingar större representationsskyldighet att fullgöra. Jag tager för gifvet, att ett liknande förhållande gör sig gällande i fråga om biskoparne, så att biskopen i Göteborg har större representationsskyldighet och därför också bör ha högre lön än biskoparne inne i landet.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter, ty jag kan för min del icke se någon möjlighet för att man i framtiden skall kunna bibehålla en sådan lönereglering för biskoparne som den nuvarande, hvilken stöder sig på en hel mängd slag af löneförmåner, hvaraf följderna blifvit, att man i stället för de fixa belopp, med hvilka man vid löneregleringen ville låta biskopslönerna utgå, fått löner, som äro svåra att beräkna, men som äro betydligt högre, än man ursprungligen tänkt sig dem.

Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)

Om man jämför en biskop med en landshöfding, finner man, att t. ex. landshöfdingen i Växjö har en lön af 13,000 kronor, hvarjämte han åtnjuter fri bostad, men han kan icke hoppas att få behålla sitt landshöfdingeämbete längre än intill 65 år, under det att en biskop återigen sitter kvar på sin biskopsstol till döddagar. För att göra ytterligare en jämförelse härvidlag vill jag nämna, hurusom ett konsultativt statsråd endast har 12,000 kronor i lön, och detta är en fix summa, utöfver hvilken icke ett öre kan erhållas. Men man kan väl icke likställa en biskop med ett konsultativt statsråd. Den senare har väl en betydligt viktigare befattning än en biskop och en befattning, som kräfver mera mångsidig bildning och större insikter än biskopssysslan.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla det yrkande, som jag i början af mitt anförande framställde.

Herr Jansson i Edsbäcken instämde häruti.

Herr Hedin: Jag minnes väl de tider, då en motion af sådant innehåll som min motion i denna fråga, äsyftande en sparsamhetsåtgärd utan möjlig påföljd af olägenheter i något afseende eller på något håll, skulle ha vunnit bifall af en stor majoritet inom Andra Kammaren och till och med väl äfven genom denna majoritets påtryckning kunnat blifva Riksdagens beslut. Men nu äro tiderna annorlunda. Många, som en gång befunnit sig i en sådan majoritet, äro nu rädda för dylika åtgärder.

Om utskottet funnit min motion illa grundad, har det varit utskottets skyldighet att afstyrka densamma, men hvad som varit hvarken skyldighet eller rättighet för utskottet är att afstyrka motionen under angifvande af ett annat innehåll, än som är dess verkliga.

Jag har icke afsett, som det här heter i utlåtandet, att försätta några tjänstemän vid den ifrågavarande nya stiftsstyrelsen i en mera osäker tjänsteställning än deras kolleger. Detta vet hvar och en vara förhållandet, som med någon grad af uppmärksamhet genomläst min motion. Den, som det gjort, vet, att jag med min framställning endast afser en öfvergångsåtgärd.

Vi ha att förvänta — hoppas jag — inom kort förslag om en läroverksstyrelse, skild ifrån stiftsstyrelserna, och följaktligen äfven förslag om nya stiftsstyrelser. I afseende å en läroverksstyrelse har man genom förslag af en ledamot i den sista läroverkskommittén fått ett efter min tanke ypperligt uppslag, som man, om också kanske med några modifikation, icke kommer att frångå. Kyrkomötet är ju numera fullt resigneradt i afseende å en sådan åtgärd som inrättandet af en särskild läroverksstyrelse. Kyrkomötet förklarade för några år sedan, att det fortfarande väntade förslag till ny stiftsstyrelse af Kungl. Maj:t — Kungl. Maj:t under den föregående ecklesiastikministern, som icke tycktes ha märkt, i hvilket

läge frågan i själfva verket befann sig. Nu kan det väl icke dröja länge, innan vi få förslag i båda dessa frågor.

Då inträffar det förhållandet, att de ifrågavarande tjänstemännens arbetsbörda — för att begagna detta nu särskildt moderna ord — kommer att betydligt minskas, minskas kanske med hälften eller med mer än hälften. Är det då rimligt att nu fastslå en sådan aflöning för en dylik tjänsteman, som här är ifrågasatt, icke blott för den först tillträdande, utan äfven för alla efter honom kommande, så länge Kungl. Maj:t finner för godt att bibehålla denna aflöning vid det nu föreslagna beloppet. Det är för att undvika en sådan orimlighet, som jag vill uppföra dessa tjänstemän på extra ordinarie stat under den korta öfvergångstid, som det här kan vara fråga om.

Jag anser således, att utskottet icke haft rätt att — orätt angifva innehållet i och syftet med min motion, men att strida med utskottet i afseende å själfva saken faller mig naturligtvis icke in. Ett slags ersättning få vi ju genom att bifalla det förslag, som här nyss framställdes och som naturligtvis förtjänar det allra största beaktande af alla dem, som med ordet sparsamhet mena någonting annat än en retorisk prydnad i sina tal.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Då jag förut redan instämt med sammansatta stats- och lagutskottets ärade vice ordförande i det yttrande, som han höll här i kammaren, har jag också därmed tillkännagifvit min ställning till frågan. Jag har också vid ett par föregående riksdagar, då denna fråga här förelagat till behandling, uttalat mig om densamma, och den uppfattning, jag då haft, har rotfäst sig än mer hos mig, och jag har funnit min ståndpunkt både rättvis och hållbar.

Dessa båda nu ifrågavarande stift, Kalmar och Växjö stift, ha icke mer än fyra allmänna läroverk, såväl högre som lägre, under det att i hvarje annat stift finnas mer än dubbelt så många dylika läroanstalter.

Om man sammanslår alla hithörande omständigheter, är det verkligen besynnerligt, att man kan motsätta sig denna reformåtgärd. Att representanterna från Kalmar stift motsätta sig densamma, kan man icke undra öfver, då hos dem tanken på ett eget stift är så fast inrotad, att det för dem måste vara svårt att mista sin biskop och få en annan, boende på längre afstånd från dem. Men något annat egentligt skäl kan icke framställas mot detta förslag, utan allting annat talar för bifall till den kungl. propositionen.

Jag begärde ordet med anledning af det yrkande, som herr Carl Persson framställde, nämligen att vi skulle afslå den kungl. propositionen i den del, som gäller ökningen af den nye växjöbiskopens aflöning ifrån 12,000 till 14,000 kronor. Som skäl därför anförde herr Carl Persson, att det kan ifrågasättas, huruvida

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.*

(Forts.)

icke biskopen i Växjö i närvarande stund har mera än 12,000 kronor i inkomst på grund däraf, att de hemman, som äro anslagna till denne biskops aflöning, gifva större inkomster, än man beräknat. Jag ber att få nämna, att utskottet icke alls ingått i pröfning af huru stora inkomster biskopen i Växjö åtnjuter, då utskottet ansett, att det är en fråga för sig. Den är en löneregleringsfråga, och i sammanhang med den bör man äfven tillse, om det icke är så, att också biskoparne i öfriga stift ha större inkomster, än man egentligen afsett. Utskottet har alltså endast pröfvat den omständigheten, som Kungl. Maj:t i sin proposition framhåller, att, då biskopen i Växjö får betydligt ökad arbete genom en sammanslagning af Växjö och Kalmar stift till ett enda stift med biskop i Växjö, det borde anses skäligt, att han också får denna högre aflöning af 14,000 kronor, som öfverensstämmer med den aflöning, som biskoparne i de större stiftet åtnjuta.

Om Andra Kammaren skulle bifalla herr Carl Perssons yrkande, men Första Kammaren återigen antager utskottets förslag, skulle frågan för denna gång helt och hållet falla. Enligt Kungl. Maj:ts af utskottet godkända förslag skulle nämligen det lönетillägg å 2,000 kronor, som skulle tillkomma biskopen i det nya Växjö stift, tagas från biskopslöneregleringsfonden, men ett anslag, som utgår af en fond och således icke direkt af Riksdagen beviljas eller på något sätt ingår uti statsregleringen, kan icke bli föremål för gemensam votering. Om alltså kamrarna på detta sätt skulle fatta skiljaktiga beslut, skulle frågan nu falla, men en sådan utgång tror jag icke, att denna kammare för sin del önskar.

Man har härvidlag enligt min mening icke att taga hänsyn till någonting annat, än att biskopen i det nya Växjö stift får ett betydligt större verksamhetsfält och följaktligen äfven en väsentligt större arbetsbörda, än hvad biskopen i Växjö för närvarande har, och att därför biskopen öfver de båda sammanslagna stiftet bör ha en högre aflöning och blifva jämställd med biskoparne i öfriga större stift. Hvad den frågan beträffar, att de hemman, som äro anslagna till bestridande af växjöbiskopens aflöning, gifva större afkastning, än man ursprungligen beräknat, är detta en helt och hållet ny fråga, som bör tagas i betraktande, först när frågan om en ny reglering af biskoparnes löner här föreligger.

Hvad vidkommer herr Hedins hemställan, att konsistorienotarien hos domkapitlet i det nya stiftet måtte komma på extra stat, har herr Hedin här yttrat, att utskottet misstolkat hans framställning. Jag vågar emellertid bestrida, att så är förhållandet. Herr Hedin har nu sagt, att meningen med det i hans motion framställda förslaget endast skulle vara att få ett öfvergångsstadgande. Men det står icke skrifvet i herr Hedins motion. Ett dylikt öfvergångsstadgande kan formellt sedt icke innebära någonting annat, än att man skulle sätta konsistorienotarien i Luleå stift i en annan ställning än

de öfriga konsistorienotarierna. Men något sådant har utskottet icke kunnat vara med om.

På de skäl, som jag nu anført, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
inrättande af
ett nytt stift
m. m.*

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som af herr Byström under öfverläggningen föreslagits, 3:o) på bifall till utskottets hemställan med den af herr Persson i Stallerhult under öfverläggningen föreslagna ändringen, 4:o) på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Billing med flere afgifna, vid förevarande punkt fogade reservationen, samt 5:o) på afslag å utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ärendet väckta framställning. Herr talmannen ansåg förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det under 4:o) omförmälda yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet om afslag å utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts i ärendet gjorda framställning, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående första punkten af sammansatta stats- och lagutskottets förevarande utlåtande n:o 4 antager yrkandet om bifall till den af herr Billing med flere afgifna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å utskottets i punkten gjorda hemställan och Kungl. Maj:ts i ärendet väckta framställning.

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 77 ja, men 143 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets i punkten gjorda hemställan och Kongl. Maj:ts i ärendet väckta framställning.

Hufvudvoteringen utföll med 182 ja mot 38 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöfartsdepartementet.

Punkten 1.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

Under punkten 2 af femte hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

dels att godkänna stater för flottans officerskår, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår samt å dagaflöning till officerare och underofficerare vid flottan, af den lydelse bilagorna n:is 1—4 vid statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 12 sistlidne januari utvisade;

dels att godkänna stat för flottans marinintendenturkår af den lydelse bilagan n:o 6 vid samma statsrådsprotokoll utvisade, att genomföras i mån af afgang från flottans civilstat;

dels att godkänna följande villkor för åtnjutande af aflöning å marinintendenturkårens stat:

a) att den, som innehade tjänst med lön å denna stat, ej finge därmed förena annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den funnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänsten vid flottan;

b) att en hvar, som tillhörde personalen vid marinintendenturkåren, skulle vara skyldig att tjänstgöra vid flottan och kustartilleriet såväl i land som ombord å fartyg i den befattning, hvartill han kommenderades, dock att auditör, advokatfiskal, vice auditör, väbel och vaktmästare endast skulle vara skyldiga att förrätta en hvar den tjänst, hvartill han blifvit utnämnd eller förordnad;

c) att en hvar af marinintendenturkårens personal, med undantag af auditör, advokatfiskal och vice auditör, finge årligen åtnjuta semester, marinöfverintendenten, förste marinintendent och marinintendent af 1:a graden under en och en half månad samt öfriga under en månad, då sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde ske;

d) att en hvar, som tillhörde marinintendenturkåren, skulle, då han uppnått 65 lefnads- och 35 tjänsteår, vara förpliktad att med pensionsrätt enligt därom gällande bestämmelser afgå från tjänsten, Kungl. Maj:t dock obetaget att med hans begifvande låta honom i tjänsten kvarstå, så länge han funnes på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna; samt

e) att enahanda förpliktelse skulle åligga tjänsteman af kåren, hvilken efter uppnådda 60 lefnads- och 30 tjänsteår varit af sjuklighet under minst sex månader af ett år hindrad att förrätta sin tjänst samt icke med läkarebetyg styrkte, att han ägde utsikt till återvinnande af sin tjänstbarhet;

dels att för genomförandet af marinintendenturkårens organisation godkänna följande öfvergångsbestämmelser:

a) att med fullmakt eller konstitutorial försedd tjänsteman vid flottans civilstat, auditör, advokatfiskal, väbel eller vaktmästare, som inom den tid, Kungl. Maj:t bestämde, hos Kungl. Maj:t anmälde sin önskan att öfvergå till marinintendenturkåren, skulle vara därtill berättigad;

b) att auditör, väbel eller vaktmästare, som öfvergått till marinintendenturkåren, måtte för rätt till erhållande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, han innehaft motsvarande befattning vid flottans civilstat; samt

c) att innehafvare af tjänst på stat med värdighet lika med kapten eller löjtnant, hvilken från civilstaten öfverginge till marinintendenturkåren, icke skulle, så länge han bibehölle den värdighet han sålunda innehaft vid civilstaten, vara underkastad förflyttning till annan station än den han vid öfvergången tillhörde;

dels att medgifva, att marinintendent eller marinunderintendent i flottans reserv, hvilken fullgjort den tjänstgöringsskyldighet, som vore eller kunde vara stadgad, måtte efter uppnådda femtiofem års ålder under sin återstående lifstid åtnjuta årlig pension till belopp af trehundra kronor;

dels ock att i riksstaten för år 1904 höja anslaget till aflöning för flottans kårer och stater från 3,313,469 kronor till 3,809,824 kronor, eller med 496,355 kronor.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen måtte:

dels godkänna stater för flottans officerskår, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår samt å dagaflöning till officerare

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

och underoficerare vid flottan af den lydelse, bilagorna n:is 1—4 vid utlåndet utvisade;

dels godkänna stat för flottans marinintendenturkår af den lydelse, bilagan n:o 5 vid utlåndet utvisade, att genomföras i mån af afgång från flottans civilstat;

dels godkänna följande villkor för åtnjutande af aflöning å marinintendenturkårens stat:

a) att den, som innehade tjänst med lön å denna stat, ej finge därmed förena annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den funnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänsten vid flottan;

b) att en hvar, som tillhörde personalen vid marinintendenturkåren, skulle vara skyldig att tjänstgöra vid flottan och kustartilleriet såväl i land som ombord å fartyg i den befattning, hvartill han kommenderades, dock att auditör, advokatfiskal, väbel och vaktmästare endast skulle vara skyldiga att förrätta en hvar den tjänst, hvartill han blifvit utnämnd eller förordnad;

c) att en hvar af marinintendenturkårens personal, med undantag af auditör och advokatfiskal finge årligen åtnjuta semester, marinöfverintendenten, förste marinintendent och marinintendent af 1:a graden under en och en half månad samt öfriga under en månad, då sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde ske; samt

d) att en hvar, som tillhörde marinintendenturkåren, skulle, då han uppnått 65 lefnads- och 35 tjänsteår, vara förpliktad att med pensionsrätt enligt därom gällande bestämmelser afgå från tjänsten, Kungl. Maj:t dock obetaget att med hans begifvande låta honom i tjänsten kvarstå, så länge han funnes på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna;

dels för genomförandet af marinintendenturkårens organisation godkänna följande öfvergångsbestämmelser:

a) att med fullmakt eller konstitutorial försedd tjänsteman vid flottans civilstat, auditör, advokatfiskal, väbel eller vaktmästare, som inom den tid, Kungl. Maj:t bestämde, hos Kungl. Maj:t anmälde sin önskan att öfvergå till marinintendenturkåren, skulle vara därtill berättigad;

b) att auditör, väbel eller vaktmästare, som öfvergått till marinintendenturkåren, finge för rätt till erhållande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, han innehaft motsvarande befattning vid flottans civilstat; samt

c) att innehafvare af tjänst på stat med värdighet lika med kapten eller löjtnant, hvilken från civilstaten öfverginge till marinintendenturkåren, icke skulle, så länge han bibehölle den värdighet han sålunda innehaft vid civilstaten, vara underkastad förflyttning till annan station, än den han vid öfvergången tillhörde;

dels medgifva, att marinintendent eller marinunderintendent i flottans reserv, hvilken fullgjort den tjänstgöringsskyldighet, som vore eller kunde varda stadgad, finge efter uppnådda femtiofem års

ålder under sin återstående lifstid åtnjuta årlig pension till belopp af trehundra kronor;

dels ock i risksstaten för år 1904 höja anslaget till aflöning för flottans kårer och stater från 3,313,469 kronor till 3,669,075 kronor, eller med 355,606 kronor.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

Vid punkten var fogad reservation af herrar *Chr. Lundeborg, A. G. L. Billing, N. Fosser, friherre J. T. Gripenstedt, F. E. Pettersson, K. E. Bohnstedt, grefve P. O. L. Klingspor, E. Fränckel, grefve K. A. Posse, grefve C. O. Taube* och friherre *C. H. Falkenberg*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

att Riksdagen måtte,

dels godkänna stater för flottans officerskår, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår samt å dagaflöning till officerare och underofficerare vid flottan af den lydelse, bilagorna n:is 1, 2 a), 3 a) och 4 a) vid utlåtandet utvisade;

dels godkänna — — — — —

— — — trehundra kronor;

dels ock i risksstaten för år 1904 höja anslaget till aflöning för flottans kårer och stater från 3,313,469 kronor till 3,759,639 eller med 446,170 kronor.

Efter föredragning af punkten 2, lämnades på begäran ordet till:

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Palander, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har ansett sig böra göra högst betydliga afprutningar å de i Kungl. Maj:ts proposition begärda anslagen å femte hufvudtiteln, afprutningar, som jag naturligtvis icke kan annat än högeligen beklaga, särskildt hvad gäller de två 2:dra klass torpedbåtarne. Emellertid kan jag under för handen varande förhållanden icke annat än hembära utskottet mitt tack för den välvilja, som utskottet i hufvudsak tydligen lagt i dagen vid behandlingen af femte hufvudtiteln. Jag kan dock icke säga detsamma beträffande den punkt, som nu föreligger, nämligen den för flottan högst viktiga frågan om ökningen af dess personal. Här har utskottet efter min uppfattning gått allt för omildt och allt för hårdhänt till väga. Utskottet har nämligen strukit icke mindre än 25 underofficerare och 160 man. Mot detta utskottets förslag hafva dock 11 af Första Kammarens statsutskottsledamöter reserverat sig, i det att dessa reservanter gått in på Kungl. Maj:ts förslag i fråga om antalet underofficerare, men afprutat 100 sjömän af manskapsklassen i de lägsta löneklasserna. Såsom skäl för den af statsutskottet föreslagna afprutningen anför detsamma, »att den år 1900 uppgjorda planen för tillökning af flottans personal fortfarande bör, åtminstone tills vidare, så nära som möjligt följas, samt att denna ökning bör ske tämligen jämnt». Då Kungl. Maj:ts

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

proposition angående ökningen af flottans personal år 1900 framlades, yttrade dåvarande chefen för sjöförsvarsdepartementet följande: »Att ökningen skulle fortgå långsammare än enligt denna plan borde icke kunna ifrågasättas. Uppenbart vore emellertid att, om sjökrigsmaterielens ökning under ifrågavarande period — åren 1900 — 1912 — skulle komma att äga rum snabbare eller eljest i annan ordning än nu förutsatts, ökningen af personalen måste därefter rättas.» Ja, det är just detta, som nu inträffat. Ökningen af flottans materiel har skett i en annan ordning, än Kungl. Maj:t hade tänkt sig, då propositionen angående personalens ökning år 1900 framlades. Sedan dess har Riksdagen beviljat åtskilliga fartyg, och det är därför en nödvändig konsekvens att äfven bevilja personal åt dessa fartyg. För att utbildas från tredje klass till andra klass sjöman åtgår i regel en tid af 1 år och 5 månader, och för att vidare utbilda en andra klass sjöman till en första klass sjöman åtgår omkring två år; och slutligen åtgå för utbildning af en första klassens sjöman till en underofficerskorpral omkring 3 år och 3 månader. Sammanlagdt åtgå alltså för utbildning af en underofficerskorpral i regel något öfver $6\frac{1}{2}$ år, och för att utbilda en underofficer från det han först inträtt i sjömanskåren åtgår det öfver 9 år. Det synes häraf, att Kungl. Maj:t icke begärt ökningen af personalen en enda dag för tidigt.

Jag kan ej underlåta att vid detta tillfälle omnämna de högst behjärtansvärda ord, som herrar reservanter i sin reservation vid denna fråga ha yttrat. De säga nämligen: »Genom ett uppskof med personalökningen skulle man äfventyra, att antingen pansarkryssaren eller ock delar af den öfriga krigsfartygsmaterielen komme att under en kanske ganska lång tid sakna behörig bemanning, och de stora uppoffringar, som gjorts för anskaffande af denna dyrbara material, skulle då måhända visa sig ändamålslösa i händelse af mobilisering.» Ja, mina herrar, om vi kände det klockslag, då mobiliseringen skulle inträffa, vore det icke så farligt med denna sak, men vi veta ej, när den stunden kommer; och jag tror det vore bra illa, om vi ej nu se till, att vår präktiga materiel vid mobiliseringstillfälle har en duglig och väl utbildad personal.

Efter hvad jag inhämtat från stationsmyndigheterna, skulle det i närvarande stund finnas, om jag minnes rätt, 19 vakanser bland underofficerarne. Men jag har äfven inhämtat från samma myndigheter, att, i följd af den ökning personalen under föregående år fått, det under innevarande år finnes eller kommer att nästa år finnas så många utbildade underofficerskorpraler, att man icke blott kan fylla årets vakanser, utan äfven med lätthet fylla upp det antal underofficerare, som af Kungl. Maj:t begärts hos Riksdagen för år 1904. Eller med andra ord: under år 1904 kommer det att finnas en hel del underofficerskorpraler utbildade, såväl praktiskt som teoretiskt, som vänta på befordran till underofficerare. Om nu denna befordran blir omöjliggjord genom att utskottets förslag går

igenom, hvilket skulle medföra strykning af 25 underofficerare, blir den naturliga konsekvensen, att en del underofficerskorpraler, som, då de ej kunna se, huru de skola kunna vinna befordran vid flottan, komma att taga afsked och söka sin utkomst på annat håll. Detta är fallet i all synnerhet med den för flottan så viktiga eldare- och maskinistpersonalen. Den stora allmänheten tager emot denna präktiga personal med uppräckta händer, såväl i industriella verk som ombord å privata handelsångfartyg.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Ehuru jag för min del helst skulle se, att Kungl. Maj:ts förslag ginge igenom, inser jag dock mycket väl, att detta icke har någon utsikt gentemot ett enhälligt statsutskott. Jag får därför ansluta mig till herrar reservanternas förslag; och då skillnaden mellan reservanternas och utskottets förslag endast utgör ett belopp af 21,230 kr., så torde denna summa icke befinnas vara för stor, då det gäller att skaffa våra krigsfartyg en väl utdanad personal.

Med anledning af det sagda tillåter jag mig, herr talman, att lifligt och varmt anhålla, att kammaren behagade besluta i öfverensstämmelse med reservanternas förslag.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Det är en sanning, som krigshistorien ända sedan äldsta tider har bestyrkt, och det är, att i sjöslaget den mer dugande personalen ofta nog hemför segern, trots att den strider på en materiel, som är numerrätt underlägsen. Denna sanning har bestyrkts, så långt historien har gått tillbaka och så långt den har sträckt sig framåt i tiden. Ända från slaget vid Salamis till slaget vid Yaluflodens mynning har denna sanning gång efter annan upprepats. Därom kan ej vara mer än en mening. Om det därför är viktigt för de stora örlogsmarinerna att hafva god bemanning, så är det ännu mer af vikt för en liten örlogsmarin att ha synnerligen god bemanning, enär denna mindre marin ofta nog får strida mot öfverlägsna fiender. Det hände mig en gång, när jag var i engelsk örlogstjänst, att en engelsk reservlöjtnant, hvilken i sitt civila lif var befälhafvare på en af det stora kabelbolagets ångbåtar, till mig ställde den frågan: äro de svenska örlogsmatroserna lika öfverlägsna de engelska som de svenska kofferdimatroserna äro öfverlägsna sina engelska yrkesbröder? Härpå måste jag tyvärr svara nej, och jag skall bedja få förklara, hvarför så är. För att förskaffa en flotta en god bemanning, kräfves hufvudsakligen tvenne saker. Dels bör nationalkaraktären vara lämplig för lifvet på sjön, och dels bör personalen erhålla mycken öfning. Den omständigheten, att svensken i allmänhet gärna väljer sjömannens yrke — och det har han gjort från äldsta tider — visar, att den svenska nationalkaraktären är sådan, att det hos svensken finnes gry till sjöman. Det är lätt att göra svensken till en god sjöman, det är blott öfning, som fordras. Här i vårt land, där örlogsmatroserna tyvärr måste tillbringa en stor del af sin tjänstetid i land och endast kanske hälften eller mindre

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

däraf ombord på flottans fartyg, är det ju uppenbart, att vi ej kunna erhålla lika stor öfning som inom den engelska marinen, enär dess personal så godt som år efter år med helt korta mellan-tider är kommenderad ombord å fartygen. Då därtill bortåt $\frac{2}{3}$ af fartygens bemanning vid krigstillfälle kommer att utgöras af sjöbe-väring eller af stammanskap, som ännu ej blifvit utbildadt till yr-kesmän, d. v. s. andra klass sjömän, framgår däraf otvifvelaktigt, att det är alldeles nödvändigt, att det behöfliga antalet af förhands-män, af första och andra klass sjömän, verkligen finnes till hands.

Utskottets majoritet har hemställt om afslag å den kungl. pro-positionen i så måtto, att endast omkring hälften af den begärda ökningen i antalet underofficerare och nummerkarlar skulle i år be-viljas. Men enär utskottet stödde sig på 1900 års program för personalökningen vid flottan, så vill jag betona, att, sedan detta program år 1900 framlagts för Riksdagen, det har suttit en materiel-kommitté, och denna kommitté har föreslagit anskaffning af nya fartygstyper för flottan. Representanter för dessa fartygstyper äro dels redan färdiga, dels under byggnad. Det var således alldeles omöjligt för herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet att år 1900 framlägga någon plan för dessa fartyg, som då ej ens voro, officiellt åtminstone, projekterade.

Jag får därför hemställa, att kammaren ville bifalla reservan-ternas förslag. Jag gör detta dess mer, som det är alldeles nöd-vändigt att se till, att vi i flottan få behålla den öfvade personal, den har i sina leder. Herrarne känna allesammans till, att efter-frågan efter öfvade maskinister är mycket stor i vårt land. Det har vid flera tekniska skolor anordnads eldarekurser och maskinist-kurser, och det är tal om att upprätta flera sådana; det är tyd-ligen en stor brist i den allmänna rörelsen på öfvade eldare och maskinister. När nu en flottans eldare ej förr än efter omkring 7 års tjänstgöring såsom eldare blir kompetent att uppflyttas till underofficerskorporal och under denna tid har gått 3 vintrar i under-befälsskolan och där erhållit teoretisk utbildning, är han en syn-nerligen väl utbildad man och emottages med öppna armar på mång-faldiga ställen i vårt land. Den del af flottans personal, som har hand om den elektriska belysningen ombord, t. ex. strålkastarne, utgöres af signalmän och styrmän. Herrarne veta noggsamt, att inom handelsmarinen bruket af strålkastare och elektriska anord-ningar af olika slag allt mer och mer utbreder sig. Mig veterligt finns emellertid intet enda ställe i hela vårt land mer än i kongl. flottan, där undervisning meddelas i huru man skall sköta strål-kastare. För att erhålla personal, som är öfvad i detta, är således den enskilde arbetsgifvaren så godt som hänvisad till att taga sitt folk från kongl. flottan. Det är därför alldeles gifvet att när en karl vid kongl. flottan har tjänstgjort sina 6—7 år för att blifva kompetent till uppflyttning till underofficerskorporal, medan hans kamrater vid armén för att blifva kompetenta till motsvarande grad,

distinktionskorpral endast behöfva tjäna hälften så lång tid eller ännu mindre, så känner sig denna flottans man något tillbakasatt när han, oaktadt han tjänstgjort dubbelt så länge, ändå får stanna kvar i den underordnade graden, därför att det ej finns möjlighet att vinna användning för honom i en högre tjänstegrad. Gång efter gång har det visat sig, att flottan förlorar en massa såväl 1:a klassens sjömän som underofficerskorporaler, hvilka öfvergå till det civila lifvet. Jag har själf varit lärare vid underbefälsskolan i Karlskrona i tre år, och en betydande del af de bästa elever jag haft från flottan hafva gått öfver till det civila lifvet. Hvarför är det då just de, som ha de bästa kunskaperna, som vanligen göra detta? Jo, därför att dessa känna med sig, att de ha förmåga och kunskaper nog att slå sig fram i täflan om det dagliga brödet i den allmänna arbetsmarknaden, medan däremot de, som ha litet svagare kunskaper stanna kvar. Jag vill härmed ej säga att det är blott medelmåttorna, som stanna kvar, ty många goda förmågor stanna nog också, men säkert är, att de som gå i regeln äro de, hvilka ha lätt att vinna anställning i den allmänna arbetsmarknaden.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Af utskottets betänkande framgår, att utskottet för närvarande ej vill tillstyrka den föreslagna ökningen af flottans personal i den utsträckning, som Kongl. Maj:t har föreslagit. Utskottet framhåller nämligen, att pansarkryssaren Fylgia ej kommer att bli färdig förr än i november 1905, hvarför det borde vara tillräckligt att bemanning till densamma beviljas från och med år 1905. Häremot vill jag dock invända, att det tager en tid af $1\frac{1}{2}$ år för att utbilda en karl till lägsta yrkesgraden inom flottan. Jag har här ett reglemente för sjömanskårens skolor med en tabell, som utvisar detta. En 3:e klassens sjöman börjar sin kurs den 1:a februari det ena året, och först omkring den 1:a juli året därpå är han kompetent att uppflyttas till andra klassens sjöman, hvilken är den lägsta grad, som kan anses vara duglig till förhandsmanskap. Om det således här är fråga om att göra en besparing, så kan det väl endast vara meningen att göra denna besparing af 21,000 kronor under år 1904, ty under år 1905, när fartyget verkligen kommer att föreligga färdigt, är det väl ej rimligt att neka bemanning till ett fartyg, som Riksdagen redan beviljat pengar till.

Herr talman! Med anledning af hvad jag här framhållit, tillåter jag mig att beträffande ökningen af officerskåren, underofficerskåren och sjömanskåren yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Larsson i Lund: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få fästa uppmärksamheten på en liten punkt, som ekonomiskt ej har någon synnerligt stor betydelse och ännu mindre är af betydelse med afseende å sjöförsvarets förkofran. Men det är en principfråga, som det gäller. I denna kammare har det vid flera tillfällen framhållits det önskvärda däri, att man måtte tillse, huruvida besparingar ej kunde åstadkommas på det sätt, att tjänstebefattningar, som

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

befinnas vara mer eller mindre obehöfliga, blefve indragna, och att man måtte tillse, att innehafvarne af de tjänstebefattningar som uppföras på stat, också få full sysselsättning.

Här gäller det nu att fastställa staten för marinintendenturkåren, som skall efterträda flottans civilstat. Vid förslaget till omorganisation af flottans civilstat har en efter min mening mycket obehöflig tjänstebefattning fått följa med från civilstaten till den nya intendenturkåren, jag menar advokatfiskalstjänsten vid flottans station i Karlskrona.

Den kommitté, som erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredning rörande behovet af ökning och omorganisation af flottans civilstat, säger visserligen, att bland den personal, som finnes vara nödvändig, ingår äfven advokatfiskalen vid flottans station i Karlskrona, och kommittén har t. o. m. föreslagit en löneförhöjning för honom. Den nuvarande advokatfiskalen har ett arvode af 2,000 kronor. Kommittén föreslog, och det har sedan accepterats af både Kungl. Maj:t och statsutskottet, en förhöjning i denna tjänstemans löneförmåner från 2,000 kronor till 2,500. Enligt det föreliggande förslaget till stat skulle han få — enligt bilaga 5 — ett arvode å 1,800 kronor och i tjänstgöringspenningar 700, summa kronor 2,500. Den omnämnda kommittén vill motivera löneförhöjningen därmed, att göromålen för advokatfiskalen numera hade en ganska betydlig utsträckning. Riktigheten däraf vill jag naturligtvis ej på något sätt bestrida, men det kan vara skäl att göra en liten undersökning af huruvida äfven denna utsträckning af göromålen verkligen påkallar en särskild tjänsteman. Göromålens utsträckning kan väl icke under några förhållanden ha öfverskridit hvad som är föreskrifvet bland advokatfiskalens tjänsteåligganden enligt reglementet för flottan. § 249 kap. 26 därstädes handlar om advokatfiskalens göromål, upptager en sida och sönderfaller i åtskilliga moment — men det är väl icke det, som skall läggas till grund för bedömandet af göromålens myckenhet och beskaffenhet, utan för att bedöma detta får man se på hvad han verkligen har att göra. Göromålen äro dels af juridisk art, dels af den art, att de kunna af hvem som helst utföras. De rent juridiska bestå först och främst däri, att advokatfiskalen »är kronans ombud i frågor rörande kronans rätt, hvilka vid domstol göras anhängiga, samt skall beifra brott och förseelser, som i tjänsten begås af stationen tillhörande personal». Att det ej kan vara mycket betungande att vara »kronans ombud i frågor rörande kronans rätt, hvilka vid domstol göras anhängiga», det faller tämligen af sig själf. Det behöfs ej mycken erfarenhet för att veta, att det är ytterst sällan förekommande fall, t. o. m. så sällan förekommande, att det vore skäl i att det förordnades särskildt ombud, när det fallet inträffade. Att »beifra brott och förseelser, som i tjänsten begås af stationen tillhörande personal» lär ej heller kunna vara betungande. Advokatfiskalen är nämligen ej åklagare vid krigsrätten; det är väbeln.

Vidare skall advokatfiskalen »med uppmärksamhet följa behandlingen af de vid stationskriksrätten anhängiga mål samt äger att, så ofta det finnes nödigt, öfvervara undersökningarna därstädes». Hvad meningen med den bestämmelsen skall vara är tämligen svårt att veta, ty det kan väl ej vara endast den, att han skall fylla ut någon del af den lediga tid, han säkerligen har till sitt förfogande, med att bevista stationskriksrättens undersökningar.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

I öfrigt skall advokatfiskalen 2 gånger om året vara närvarande vid inventeringar för granskning af stationens säkerhetshandlingar. Därtill behöfs uppenbarligen icke en särskild tjänsteman.

Vidare skall han, »uppå remiss från stationsbefälhafvaren eller varfschefen, afgifva utlåtanden i förekommande juridiska frågor».

Det är ju naturligtvis en ganska viktig uppgift. Men jag föreställer mig, att det därför icke behöfs någon advokatfiskal, utan att sådana utlåtanden mycket väl kunna förskaffas från andra till sjöförsvarets förfogande ställda tjänstemän.

Alla advokatfiskalens öfriga åligganden, som äro specificerade i § 249 och hvilka bl. a. bestå i

att, efter uppdrag af stationsbefälhafvaren eller varfschefen, indrifva kronans fordringar;

att bevaka kronans fordringar i konkurser och vid årsstämmningar;

att besörja om kvarstad å gäldenärens egendom eller annan handräckningsåtgärd, när omsorgen om kronans säkerhet sådant fordrar;

att tillse, det kronans säkerhet hos löftesmän för deras ingångna förbindelser iakttages samt att borgens- och in-teckningsföryn-velser blifva inom behörig tid verkställda;

att, efter uppdrag af stationsbefälhafvaren eller varfschefen, indrifva och redovisa försuttna viten och prisskillnader i följd af uraktlåtet fullgörande af ingångna leverans- eller entreprenadkontrakt; — alla dessa åligganden äro uppenbarligen af den art, att hvilken intendenturtjänsteman som helst kan fullgöra dem.

Vid flottans station i Stockholm har det icke heller ansetts nödigt att anställa en advokatfiskal, utan advokatfiskalsbefattningen vid denna station utöfvas af den tjänsteman, som handlägger advokatfiskalsgöromålen vid marinförvaltningen. Och jag tillåter mig uttala den uppfattningen, att om den tjänsteman, som handlägger advokatfiskalsgöromålen inom marinförvaltningen och jämväl fungerar såsom advokatfiskal inom flottans station i Stockholm, finge på sig öfverflyttade de rent juridiska delarne af advokatfiskalens i Karlskrona åligganden, komme han säkerligen icke att blifva för mycket betungad med arbete, utan det skulle mycket väl kunna af honom utföras, och man sluppe då att från den gamla civilstaten vid flottan till den nya intendenturkåren öfverflytta en tjänsteman, som är alldeles obehöflig enligt mitt sätt att se saken.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

Advokatfiskalen skall föra diarium öfver alla till hans handläggnings öfverlämnade mål. Det skulle säkerligen hafva varit mycket upplysande och intressant, om ett utdrag af detta diarium för de senaste tio åren t. ex. förelegat. Då skulle man säkerligen funnit sig öfvertygad därom, att det icke är med god hushållning förenligt att för dessa göromål på stat uppföra en särskild tjänsteman.

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att hemställa, att Riksdagen måtte godkänna den nu föredragna punkten i utskottets betänkande rörande marinintendenturkåren med det undantag, att däri uppförda arfvode och tjänstgöringspenningar för en advokatfiskal vid Karlskrona station utgå. Däraf skulle då också blifva en följd, att uti de i utskottets betänkande upptagna villkor för åtnjutande af aflöning å marinintendenturkårens stat under punkterna b) och c) förekommande orden »advokatfiskal» utgå, vidare att i de för genomförande af marinintendenturkårens organisation föreslagna öfvergångsbestämmelser under punkt a) ordet »advokatfiskal» utgå; och att slutligen det belopp, hvarmed anslaget till aflöning för flottans kårer och stater för år 1904 skulle komma att höjas, minskas med 500 kronor. Den nuvarande advokatfiskalslönen ingår nämligen i det belopp 3,313,469 kronor, hvartill detta anslag för år 1903 belöper sig.

Jag skall, herr talman, tillåta mig framställa detta yrkande och rekommenderar det i kammarens välvilja.

Herr Nyström: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på en punkt i marinintendenturkårens stat, som jag tror, att utskottet har gått något hastigt förbi. Det gäller nämligen de vid Karlskrona och Stockholms stationer anställda vaktmästare.

Kungl. Maj:t har för dessa vaktmästare föreslagit följande aflöning: 500 kronor i fast lön, 1 krona i dagaflöning, hvilket för år gör sammanlagdt 365 kronor, samt i inkvarteringsersättning för vaktmästare i Stockholm 240 kronor och för vaktmästare i Karlskrona 180 kronor. Och uppgår sålunda enligt den kungl. propositionen summan af vaktmästares aflöningsförmåner i Stockholm till 1,105 kronor och i Karlskrona 1,045 kronor.

Nu har emellertid statsutskottet förklarat, att sådana aflöningsformer som dagaflöning och inkvarteringsbidrag icke enligt utskottets förmenande vore lämpliga aflöningsformer för dessa vaktmästare, utan i stället föreslagit fast lön jämte tjänstgöringspenningar. Men utskottet har tillika sänkt aflöningsbeloppen från respektive 1,105 kronor och 1,045 kronor till sammanlagdt 800 kronor, utvisande en nedsättning för Stockholms vaktmästare med 305 kronor och för de öfriga med 245 kronor.

Nu förhåller det sig så, att den aflöning, som af utskottet i detta fall föreslagits och som skulle innebära en lönereglering, kommer för fyra af dessa vaktmästare att ställa sig lägre än det till

dem nu utgående aflöningsbeloppet. För två vaktmästare i Stockholm och två i Karlskrona utgör nämligen aflöningen redan nu enligt gällande stat 700 kronor jämte fri bostad och kan således beräknas till 850 kronor, om sistnämnda förmån ensamt uppskattas till 150 kronor. Men dessutom nedgår för dessa män dem tillkommande pensionsbelopp med minst 100 kronor. Enligt det nuvarande pensionsreglementet äga de nämligen uppbära hela lönen såsom pension. Men enligt det nya reglementet komma de endast att få uppbära lönen med afdrag af tjänstgöringspenningarna. Det innebär således en dubbel nackdel för dem, detta nu föreliggande förslag, allt under det att en löneregleringskommitté är tillsatt, som i följd af de dyra tiderna arbetar på att något jämka och höja lönen för tjänstemännen.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Nu förklarar utskottet vidare, att dyrtidstillägg icke kan komma i fråga med afseende å de här föreslagna nya aflöningarna. Det blir sålunda i synnerhet för vaktmästarne i Stockholm med de oerhördt höga lefnadsomkostnader och ännu mycket högre hyror, som här förekomma, en ganska afsevärd minskning i aflöningsbelopp, som faktiskt nu icke räcka till för lifsuppehållet.

Statsutskottet har, vid föregående tillfällen åtminstone, då liknande frågor varit å bane, utgått från den åsikten, att vaktmästarne hade tillfälle att skaffa sig extra förtjänst på andra håll. Men enligt hvad jag inhämtat från dessa vaktmästares förmän i Stockholm, nämligen dels sekreteraren vid flottans station, dels ock kassören vid samma station, hafva dessa vaktmästare en sådan tjänstgöring, att det för dem icke är möjligt eller åtminstone i högst ringa grad möjligt att bereda sig några extra inkomster.

Samtidigt hafva dessa vaktmästare rätt stort uppördsmanansvar, enligt uppgifter, som jag erhållit från samma håll. Detta uppördsmanansvar ökas i högst väsentlig grad genom det förtroende, som tjänstgörande kassören lämnar dessa vaktmästare att lyfta penningar till mycket stora belopp på assignationer. Jag har här en förteckning på dessa assignationers sammanlagda belopp. Det uppgår i medeltal för de tre sista åren till närmare 3 miljoner kronor om året. Dylikt förtroende lämnar man i vanliga fall icke åt andra personer, än som man kan fullt lita på. Och man bör icke lämna så stort förtroende åt personer, som ha så små inkomster, att de icke kunna lifnära sig på dem.

Det är af dessa skäl, som jag, herr talman, skall taga mig friheten att, oaktadt statsutskottet i detta fall varit enhälligt, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag inser mycket väl, att den aflöningsform, som af Kungl. Maj:t föreslagits, måhända icke helt och hållet kan tilltala denna kammare. Men jag föreställer mig också, att om kammaren bifaller detta mitt yrkande, under det att Första Kammaren tager utskottets förslag, skall genom en sammanjämkning uti statsutskottet en form kunna ernås och möjligen en

Angående
höjning af
anslaget till
aflönning till
flottans kårer
och stater.

nödig jämkning af beloppet åvägbringas, som kommer att åtminstone fullt tillfredsställa Andra Kammaren.

På grund af hvad jag nu anført, skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del, i hvad den afser aflöningsförmåner till vaktmästare i Stockholm och Karlskrona.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Natt och Dag*, *Branting* och *Österberg*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet yttrade sig i början af debatten, att han för sin del i hufvudsak var belåten med den behandling femte hufvudtiteln rönt i statsutskottet. Jag får då å min sida säga, att jag ifrån kamraters sida hört klander uttalas emot statsutskottet för dess behandling af femte hufvudtiteln, icke därför att det sparat för mycket, utan därför att det gått för släpphändt till väga. Men det kan icke hjälpas; då vi skaffat en hel del materiel, nödgas vi också skaffa det manskap, som behöfves. Likaledes ha vi ju försökt åstadkomma den materiel, som vi anse vara nödig för att få sjöförsvaret i stånd.

Nu har anmärkts, såväl af herr statsrådet som af herr kapten *Natt och Dag*, att särskildt denna punkt blifvit mest styfmoderligt behandlad i statsutskottet.

Det är visserligen sant, att vi gjort en del afknappningar, men statsutskottet har, det försäkrar jag, sökt sätta sig in i förhållandena så långt som möjligt, och statsutskottet har då kommit till det resultat, att det af utskottet föreslagna antalet manskap vore tillräckligt.

Det har nämnts af en föregående talare, att det betänkande, som afgifvits af den utaf Kungl. Maj:t år 1900 tillsatta kommitté, som skulle uppgöra förslag till bemanning å den materiel, som vi skulle ha 1912, utvisade någonting helt annat än hvad här ifrågasattes. Men det är nog också riktigt, såsom här anmärkts, att Kungl. Maj:t sedan dess tillsatt en materielkommitté, som framkommit med förslag angående anskaffande af nya båtar. Vill man i detta fall jämföra det ena med det andra, tror jag man skall finna, att statsutskottet härvidlag gått så långt, som man rimligtvis kan begära. Nittonhundra års kommitté hade föreslagit, att 1912 skulle kostnaderna för sjömanskåren uppgå till 1,241,121 kronor, men enligt statsutskottets förslag skulle dessa kostnader för 1904 uppgå till 1,373,585 kronor, således redan nu betydligt mer än hvad de enligt kommitténs förslag skulle utgöra 1912.

Enligt kommitténs förslag skulle staten för underofficerskåren 1912 sluta på en summa af 436,000 kronor. Nu har utskottet föreslagit densamma till i rundt tal 473,000 kronor; således äfven för underofficerarne betydligt mera än hvad den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén föreslagit. Härvidlag är att märka, att det var

fackmän, som sutto i denna kommitté, och hvilka därför borde haft reda på förhållandena.

Ja, det är nog sant; men, säger man: sedan dess har en materielkommitté tillsatts, hvilken afgifvit förslag angående byggande af nya båtar, hvilka delvis äro byggda, delvis äro under arbete. Att märka härvidlag är dock, att den kommitté, som tillsattes 1900, den gick ut ifrån, att vi 1912 skulle ha 15 pansarbåtar af 1:a klass, 30 torpedbåtar af 1:a klass, 20 torpedbåtar af 2:a klass, summa 65 större och mindre fartyg.

Utaf det antal pansarbåtar, som den nya materielkommittén ansett erforderligt, äro 11 pansarbåtar snart färdiga, och så ha vi, om jag minnes rätt, 18 torpedbåtar af 1:a klass och 13 af 2:dra klass, summa 42 fartyg. Härtill komma då den nya pansarkryssaren, som är under byggnad, den nya jagaren, som är färdig, samt en undervattensbåt, som är under byggnad, eller 1905 sammanlagdt 45 fartyg, som skulle behöfva bemannas. Enligt 1900 års kommitté utgick man ifrån ett antal af 65 fartyg, således 20 fartyg mera, än vi skulle ha 1905.

Då sålunda antalet fartyg understiger det beräknade totalantalet med 20, tycker jag, att vi redan nu ha proportionsvis mycket mera manskap, än som beräknades vara nödvändigt 1912; och man kan då icke säga, att vi varit alltför snåla i statsutskottet. Vi få i alla fall sätta någon lit till 1900 års kommitté.

Här sades, att med den afknappning, utskottet gjort gentemot reservanterna, skulle vi härvidlag göra en besparing af 21,000 kronor för år 1904, men om jag icke räknat miste, uppgår minskningen i staten för underofficers- och sjömanskårerna för ifrågavarande år till 116,024 kronor.

Enligt den af 1900 års kommitté uppgjorda beräkningen skulle för hvar och ett af åren 1902—1912 underofficerarnes antal behöfva ökas med 9 på matrosafdelningen, 9 $\frac{1}{2}$ på eldareafdelningen och 1 $\frac{1}{2}$ på handverkareafdelningen; således 20 man årligen. Nu har för år 1904 föreslagits en ökning af underofficerare med 30, under det Kungl. Maj:t begärt 55. Sjömanskåren skulle enligt kommitténs förslag ökas med 45 $\frac{1}{2}$ hvar och ett af åren till och med 1912, men nu föreslår statsutskottet för nästa år i detta fall en ökning med 160. Jag tror för öfrigt, att det icke går an, att man tar alltför väldiga skutt, utan det är lämpligt, att ökningen går litet långsammare.

Nu hörde vi af herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, att det finnes 19 vakanser inom underofficerskåren. Man har nu ansett, att behöfvet i detta fall för nästa år skulle kunna fyllas genom utexaminerade underofficerskorpraler. Ja, det kan vara möjligt, men jag tror dock icke, att det är lämpligt att taga ut alltför många ur skolorna, ty det kan icke fortgå på det viset i längden, det är omöjligt. Jag tror det är bättre, att det blir ett någorlunda jämnt antal.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Det har sagts, att det är alldeles orimligt, att vi icke skola ha manskap till båtarna, när de bli färdiga. Den under byggnad varande pansarkryssaren blir färdig i medio af november 1905, och nu har här begärts anslag till manskap redan för 1904. Jag och statsutskottets majoritet ha ansett, att det icke är nödigt, att för denna pansarkryssare, som nog icke kommer att sättas i sjön förrän på våren 1906, skaffa aflönadt manskap 2 1/2 år i förskott. Jag tror, att om vi först för 1905 bevilja medel till härför nödigt manskap, så kan det vara tillräckligt, ty då kan detta manskap utbildas under 1905—1906, hvilket bör räcka till. Det är naturligtvis icke meningen att vi i förväg skola ha fullt utbildadt manskap, afsedt att genast tagas i anspråk af nybyggda båtar, så fort de bli färdiga, utan man får lof att för ändamålet taga manskap från andra båtar och så undan för undan.

Jag kan således icke finna annat, herr talman, än att statsutskottet härvidlag handlat ganska liberalt, hvarför jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Roos: Herr talman! Den ärade talaren på lundabänken har haft ett anförande, som uppkallade mig.

Jag har själf under närmare tre månader haft förordnande som advokatfiskal vid flottans station i Karlskrona, det är nu för omkring tio år sedan. Då var arbetsbördan för denna tjänsteman, om jag får använda detta uttryck, så idealiskt lätt, att jag skulle varit med om hvarje förslag att afslå en ökning i hans lön eller att indraga hans tjänst, som då kunde hafva framställts. Men jag har i dag från vederbörligt håll fått en del upplysningar, som onekligen ställa frågan i en annan dager.

Den nuvarande innehafvaren af platsen har utom sin advokatfiskaltjänst tillförordnats såsom något slags amanuens att biträda å stationsbefälhafvarens kansli. Han har i denna egenskap sig anförtrödt diarieföring jämte en del andra göromål. För detta arbete får han åtnjuta särskildt arfvode.

Nu lär meningen vara, att i och med nya statens antagande detta arfvode skall försvinna, men advokatfiskalen skall ändå ha skyldighet att bestrida de göromål jag nyss nämnde; han får då en daglig tjänstgöringstid mellan 10—2, hvilket på min tid alls icke var förhållandet.

Sedan tillkommer ytterligare en omständighet. Enligt nu gällande bestämmelser måste sekreteraren hos stationsbefälhafvaren i Karlskrona vara jurist, ha tagit juridisk examen. Men detta skall enligt de bestämmelser, som äro föreslagna att hädanefter gälla för marinintendenturkåren, icke vidare blifva förhållandet. Platsen som sekreterare hos stationsbefälhafvaren kommer då att innehafvas af en person, som utbildats på samma sätt som andra marinintendenter. Då blir måhända behovet oafvisligt att ha en jurist vid flottstationen i Karlskrona, som kan lämna både stationsbefälhafvaren och

varfschefen råd och upplysningar i fråga om kontrakter och andra saker.

Jag ser således saken numera i ett annat ljus, än jag förut gjort, och jag kan därför icke instämma med herr Larsson, utan yrkar i denna del bifall till utskottets förslag.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)*

Herr Larsson i Lund: De förhållanden, som herr Roos upplyste om, voro naturligtvis mig alldeles obekanta. Men det förändrar i alla fall ej min uppfattning. Att den nuvarande advokatfiskalen erhållit förordnande att tjänstgöra såsom amanuens hos stationsbefälhafvaren, och att denna hans sysselsättning skulle bibehållas, om han nu komme i åtnjutande af högre lön och därvid det tillfälliga arfvodet bortföller, det öfvertygar mig icke, att hans göromål såsom amanuens äro af den art, att de verkligen icke skulle kunna utföras af en marinintendent.

Att det möjligen kan behövas tillgång på juridiskt bildade personer, som kunna lämna sådana upplysningar, som äro erforderliga och herr Roos omnämnde, vill jag icke bestrida. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten därpå, att det dock vid flottans station i Karlskrona på ordinarie stat finnes en auditor. Denne måtte väl sitta inne med nödiga förutsättningar att tillhandagå med sådana upplysningar och råd, som här kunna komma i fråga. Jag vill hemställa, huru det skulle taga sig ut, om vid en mängd statsinstitutioner man skulle anställa advokatfiskaler eller därmed jämförliga, juridiskt bildade personer för att tillhandagå med råd och upplysningar i förekommande fall. Det blefve allt ett stort antal. I regel tillgår det så, där man icke har en advokatfiskal att tillgå, att i de fall, då juridiskt biträde påkallas, en särskild person förordnas att biträda. Och jag vidhåller, att så kan det också här praktiseras i de säkerligen mycket få fall, där det verkligen är behöfligt. Jag vill erinra om, att vid regementena inom armén var det många gånger auditörerna, som, innan intendenturkåren där ordnades, hade ganska betydligt att göra med hänsyn till regementsförvaltningen, och de skulle tillhandagå med juridiska upplysningar och råd. I löpande ärenden tror jag säkert, att varfschefen och stationsbefälhafvaren i Karlskrona kunna af auditören påräkna all den hjälp och de upplysningar, de behöfva. I exceptionella fall skulle advokatfiskalen i marinförvaltningen eller också särskildt förordnad jurist kunna fungera, om så skulle anses behöfligt.

Hvad herr Roos anfört föranleder mig således icke att återkalla mitt yrkande.

Herr Wallenberg: Herr talman! Herr Andersson har nyss anfört, att man borde biträda förslaget om den afknappning i anslaget, som här blifvit gjord, därför att man borde beakta hvad sparsamheten kräfver. Jag får säga, att äfven jag anser mig vara en sparsambetsvän, men frågan är, om sparsamhet under alla omständigheter är så att rekommendera. Ätminstone skall man, när

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kärer
och stater.
(Forts.)*

man begifver sig ut på sparsamhetsstråten, hafva fullt klart för sig hvad man företager.

Jag vill här erinra om en omständighet, som förekom för ett fåtal år sedan. Man hade samtidigt förlagt ett större antal pansarbåtar under reparation. Det kom till Första Kammarens kännedom, och man gjorde med anledning däraf ett stort nummer, hvarvid man förklarade, att man ansåg, att flottans kraft att mottaga ett fientligt anfall blifvit i högst väsentlig grad förminskad, och beskärmade sig öfver att något sådant kunnat företagas. Man sade: »huru skulle det hafva gått, om mobilisering skulle hafva skett vid denna tidpunkt, då ett så stort antal fartyg icke kunde tjänstgöra eller sändas ut mot fienden?» Och det kan icke nekas, att de hade skäl att göra en dylik fråga. Jag tror, att det nog var många, som kände sig obehagligt berörda vid tanken på att fartygen icke voro beredda att gå ut emot fienden. Vi arbeta i fredens tid på att hålla våra stridskrafter så mobila som möjligt, d. v. s. så, att de när som helst kunna vara beredda att taga emot ett fientligt anfall. I detta fall tyckes det emellertid icke hafva varit så väl bestämdt i detta afseende. Svårigheten att genast hafva stridskrafterna beredda att möta en fiende är naturligtvis större vid armén. Det ligger i sakens natur, att armén icke ögonblickligen kan vara i ordning. Uppmarschen fordrar alltid ett par veckor, och sedan går det åt ännu längre tid, innan allt är klart. Men med afseende å flottan är det en annan sak. Denna är en säkerhetsvakt mot ett öfverfall, hvilken ständigt måste vara beredd. Där är det icke fråga om månader eller ens veckor, utan om timmar, innan allt skall vara klart för att taga emot ett anfall. Kammaren har sannolikt för några dagar sedan läst i tidningarna, att man gifvit order om att jagaren »Mode» ögonblickligen skulle mobilisera. Denna order gick ut kl. 6 e. m., således sedan varfvets personal hade gått hem och då intet folk fanns tillstädes för att få fartyget klart att skickas ut. Men anordningarna äro så väl träffade, att fartyget icke desto mindre redan därpå följande middag var färdigt att gå till sjös, fullt rustadt och färdigt att gå ut emot fienden. Det var ett försök, som utföll mycket väl och som visar, att de sträfvanden, som göras af vederbörande att hålla våra stridskrafter i stridsdugligt skick, hafva bedrifvits med framgång.

Det är naturligtvis af samma skäl, som vederbörande måste se till en annan omständighet, som i ytterligt hög grad inverkar vid mobilisering och bereddhållande af fartyg, nämligen att personalen skall vara fulltalig. Ty om, såsom af Kungl. Maj:ts proposition synes framgå, det år 1906 kommer att inträffa, att ett tillräckligt antal underofficerare icke finnes för att bemanna fartygen, hvad är det då, som skiljer oss från det läge, som uppstod därigenom, att Kungl. Maj:t bestämt, att fyra pansarbåtar samtidigt skulle läggas under reparation? Såväl i ena som i andra fallet hade man ett antal fartyg, som icke vore stridsdugligt.

Genom att framhålla detta har jag önskat påvisa för kammaren, att om man vill spara på det sättet, så har man icke sedermera rätt att komma med invändningar och klagomål, om fartygen år 1906 eller året näst därefter icke äro beredda att gå till sjös — något, som man ju annars kan fordra, att Kungl. Maj:t och chefen för sjöförvarsdepartementet skola tillse. Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet har nyss framhållit, att det åtgår icke mindre än 9 år för att utdانا en underofficer. Då så är, synes det mig, att man icke får antyda, att man, eftersom denna pansarkryssare »Fylgia» icke blir färdig förr än år 1905 eller kanske våren 1906, skulle hafva god tid på sig att få kadrerna fulla, såsom Kungl. Maj:t föreslagit. Men det är icke någon sådan tid för handen. Vi måste redan nu tänka oss för och anskaffa den behöfliga personalen.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Med anledning häraf skall jag be att få ansluta mig till reser-
vanternas hemställan.

Herr Neiglick: Jag tillät mig begära ordet för att instämma i det yrkande, som framställts af herr Nyström beträffande aflöningen åt vaktmästarne under civilstaten. Man kan fråga sig, om denna af utskottet föreslagna aflöning kan i och för sig anses tillräcklig åt personer, som hafva så ansvarsfulla åligganden, och jag vågar säga, att frågan bör besvaras nekande. För jämförelses skull vill jag nämna, att man i ett par relativt mindre städer, hvilkas förhållanden jag känner till, icke ansett sig vid reglering af lönerna åt stadsvaktmästarne kunna bestämma aflöningen till mindre än 800 kronor kontant och fri beklädnad, och detta trots att dessa vaktmästare hafva tillfälle till extra inkomster och trots att lefnadskostnaderna äro långt billigare i dessa städer än i Stockholm och Karlskrona. Jag kan därför icke annat än finna, att dessa vaktmästarelöner äro för lågt tilltagna. Härmed må emellertid vara huru som helst. Jag ser frågan ur en annan synpunkt, den nämligen — att vaktmästarne genom statsutskottets förslag skulle komma i en sämre ekonomisk ställning, än de hittills varit; att de under en längre följd af år varit i statens tjänst och att de, såvidt man vet, tjänat oförvitligt. Är det då rimligt att komma till dem och säga: »Ni hafva bra fullgjort eder tjänst; edra inkomster hafva hittills icke ansetts för höga, men nu fordra vissa principer, att eder aflöning skall inskränkas». Om en enskild person, en affärsman, som befinner sig i betryck och icke ser sig i stånd att kunna existera, såvida icke omkostnaderna bli de mest minimala, nedsätter lönen för sina tjänare, då kan jag förstå detta. Men huru staten i ett sådant fall som detta skall kunna handla så, som statsutskottet här föreslagit utan att kränka rätt och billighet, det är åtminstone för mig obegripligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och afslag å statsutskottets betänkande.

Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.
(Forts.)

Herr Hedlund instämde häruti.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Med anledning af hvad den ärade representanten på skånebänken yttrade om det antal fartyg, som böra vara färdiga år 1912, och den personal, som då kommer att krävas, i jämförelse med hvad nu kräves, skall jag be att få hänvisa till 5:te hufvudtiteln år 1900, hvarest det finnes ett »sammandrag öfver behovet af personal för flottans mobilisering, som beräknas uppstå från och med 1902 och intill dess antalet 1:a klass pansarbåtar, 1:a och 2:a klass torpedbåtar uppbringats till respektive 15, 30 och 20, under förutsättning af att 1 st. 1:a klass kanonbåt hvarje år blifver utstranderad». Detta antal fartyg antogs vara uppnådt 1912, och den siffra, som nämndes af af den talare, jag åsyftar, är siffran 65 fartyg, som skulle bestå af, enligt hvad 1900 års plan sade, 15 stora pansarbåtar och 50 torpedbåtar. Jag ber, mina herrar, att få framhålla, att i närvarande stund finnas 10 pansarbåtar färdiga samt en pansarbåt och en pansarkryssare under byggnad. Därjämte hafva vi bland större fartyg 5 torpedkryssare och en jagare. Men däremot hafva vi nu allenast 26 torpedbåtar färdiga och några få under byggnad. Hvad som återstår för att fylla det antal, som här säges, af 15 pansarbåtar och 50 torpedbåtar, är allenast 3 större fartyg, men öfver 20 torpedbåtar. En torpedbåt kräver icke mer än 12 à 14 man, under det att en pansarkryssare kräver mellan 3 à 400, och det är af denna anledning, som man kan säga, att redan nu kräves ett så stort antal underofficerare och manskap, enär utöfver de fartyg, som intogos i 1900 års plan, hafva tillkommit de fartyg, som omtalas i årets statsverksproposition.

Jag vidhåller mitt föregående yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Utskottets förslag har klandrats från många håll, men försvarats endast af en ledamot från utskottet. Jag ber att få instämma med honom. Det gäller nu dels numerären af underofficerskåren och sjömanskåren, dels aflöningen åt vaktmästarne, som man icke kunnat finna tillgodosedda med utskottets förslag.

Beträffande underofficerskåren är väl statsutskottets nedsättning icke så afsevärd, att man icke kunde låta anstå med det felande antalet till nästa år eller därpå följande året, då ju den materiel, för hvilken dessa underofficerare äro afsedda, icke blir färdig förr än år 1906. Jag tillåter mig fråga: »tro verkligen herrarne och herrar fackmän, att man skall kunna anskaffa lefvande kraft till all den materiel, som man sätter i fråga?» Den sista materielkommittén, som afgaf sitt förslag, skiljer sig från de föregående årens kommittéerna af 1882, 1892. Nu har man enligt de förteckningar, som finnas, och detta är icke några hemliga förteckningar — endast 65 krigsdugliga fartyg; genom fjorårets och äfven detta års anslag

är antalet något ökad. Men den sista kommittén föreslår icke mindre än 152 fartyg af olika dimensioner, däraf icke mindre än 10 pansarkryssare. När man hörde den siste talaren angifva, huru stort antal officerare, underofficerare och manskap, som erfordras för ett dylikt fartyg, kan man räkna ut, huru mycket som erfordras för alla tio, och jag frågar: »tro herrarne, att man kan tillgodose detta materiel med lefvande kraft?» Ja, jag tviflar visst icke på, att det finnes lefvande kraft till så stort antal. Men kommer man sedan till armén och frågar: »huru mycket behöfva ni», så svara de, att de behöfva ett mycket stort antal, och då kunna väl icke alla vapen tillgodoses.

Nu har utskottet här fått vitsord i öfriga punkter, och jag tager därför för gifvet, att detsamma kommer att ske beträffande utskottets afstyrkande af anslag till en jagare och två 2:a klassens torpedbåtar samt afstyrkandet af anslag till båten Hildur. Under sådana förhållanden behöfs väl icke några underofficerare och något manskap för den sistnämnda båten. Hildur är byggd i början på 1870-talet, och om man utrangerar denna båt, som väl icke kan vara duglig för försvaret, så lärer den nya och tidsenliga materielen få de underofficerare, som voro afsedda för denna, och blifva tillgodosedd med det antal underofficerare och manskap, som statsutskottet tillstyrkt.

Nu sades från statsrådsbänken, att 1904 så många beräknades taga sin examen, som, då de ej kunde erhålla platser, måste söka sig utkomst på andra håll. Då vill jag hemställa, huruvida man icke 1901 ofta hörde det talet, att styrkan just låge däri, att så många som möjligt toge sin examen och sedan ginge ut i det borgerliga lifvet för att i farans stund kunna användas för det kall, som de öfvat sig för. Värnpliktslagen innehåller ju, att den, som innehaft fast anställning vid härens eller flottans stam eller reserv under sammanlagdt minst två år, anses hafva fullgjort sin bevärningsöfning, men skall efter afgangen från sagda anställning, så länge han till följd af sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Detta innebär således icke ett försvagande, utan ett stärkande af försvaret.

Kommer man så att erhålla en öfningstid af 10 månader för de värnpliktige vid flottan, tror jag detta skall ha den betydelse, att man icke behöfver hafva fast anställdt manskap till så stort antal, som man behöft, om öfningstiden blifvit kortare. Jag tror sålunda, att alla skäl tala för, att kammaren bör understödja utskottets hemställan i denna del.

Beträffande underofficerskåren tycker jag, att det var ett underligt yttrande, som fälldes af talaren på stockholmsbänken, nämligen att det är de, som ha de bästa kunskaperna, som oftast gå ut i det borgerliga lifvet, under det de andra stanna kvar. Jag tycker, att, om det är så, detta förhållande är beklagligt. I alla händelser är det ju alltid bra, att man har att tillgå dessa, som

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kärer
och stater.* öfvat sig och hafva de bästa kunskaper, antingen de äro i aktiv tjänst eller icke.

(Forts.)

Sedan komma vi till vaktmästarne, och det påstås, att utskottet gått mycket illa åt denna klass. Det är mycket möjligt, att det kan synas så. Men jag tror, att talaren på stockholmsbanken förbisett den tryckta rättelse, som utdelats bland kammarens ledamöter. I den tabell, som åtföljer utskottsutlåtandet är nämligen ålders-tillägget uteglömdt, men har medtagits i denna rättelse, så att det åtföljer beslutet. Och ser man närmare efter, så lär väl utskottets förslag i förevarande afseende icke skilja sig mycket från Kungl. Maj:ts förslag. När man reglerar löner, bör man nämligen icke tänka så mycket, huru mycket den eller den personen för närvarande åtnjuter i lön. Utan lönerna böra regleras i främsta rummet efter förhållandena under den tid, som regleringen sker, och för den personal, som i framtiden kommer att finnas. Dessa vaktmästare, som nu äro anställda, komma icke att beröfvas de förmåner, de för närvarande ha, alldenstund det beror på dem själfva att öfvergå på ny stat. Detta får man icke förbise. Och då har utskottet tänkt: är det riktigt, att man skall tillförsäkra vaktmästarne vid intendentur-kåren större förmåner, än vaktmästarne vid de centrala ämbetsverken hafva? Och utskottet har ställt sig på den ståndpunkten, att det bör bli likhet mellan löneförmånerna på ena och på andra hållet. Jag har skaffat mig en förteckning öfver vaktmästarnes löneförmåner vid alla de centrala ämbetsverken. Om jag bortser från förste vaktmästare, så finnes det tjugtal af dessa vaktmästare, som hafva 800 kronor jämte ett ålderstillägg å 100 kronor i aflöning eller samma belopp, som utskottet föreslagit. Då frågar jag: skola vi bryta denna likhet? Nej, det finnes inga skäl att tillförsäkra dessa vaktmästare högre förmåner än de andre, som jag åsyftat.

Sedan påstår man, att pensionsrätten blifvit försämrad för vaktmästarne. Men det förhåller sig icke så. Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag äro lika i afseende på denna pensionsrätt. Pensionsrätten kommer att stödja sig på förslaget till förändring af reglementet för pensionsrätten. Och utskottsafdelningen har redan behandlat denna fråga. Och då skulle vaktmästarnes pension beräknas efter den inkomst, som de hafva, då de frånträda sin tjänst, d. v. s. lön med ålderstillägg. Och då blefve, som sagdt, såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag beträffande denna pensionering lika.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Lindgren* i Islingby.

Herr Natt och Dag: Gentemot hvad den siste talaren anförde skall jag be att få göra några erinringar. Den första är, att utskottet enhälligt afstyrkt Kungl. Maj:ts förslag till ombyggnad och

ombestyckning af pansarbåten Hildur. Dessa pansarbåtar äro mycket väl lämpade till strid i skärgården. Om vi skulle råka så olyckligt ut, att vi finge strid, så är det på dessa mindre fartyg, som det ständiga lokalförsvaret af Stockholms skärgård och tillträdet till landets hufvudstad komme att hvila. Dessa äro bestyckade med en 24-centimeters kanon, som står fast i fartygets längdriktning, så att all sidoriktning måste ske genom vändning af hela fartyget. Man kan icke skjuta mer än ett skott på 4 eller 5 minuter. Men om man ombestyckar dessa fartyg med snabbskjutande 12-centimeters kanoner, skulle man kunna aflossa 5 å 6 välriktade skott i minuten. Då därtill dessa fartyg vid ombestyckning erhålla ytterligare 2 st. 57-millimeters kanoner, blifva dessa fartyg synnerligen lämpliga att försvara tillfälliga minpositioner och smärre sund i Stockholms skärgård. Dessa fartyg ha pansar af 16 tum tjocklek. De äro små, mycket goda fartyg, fastän de icke kunna uppträda i öppen sjö. Men genom tillvaron af dessa små fartyg blefve kustflottan ledig att uppträda till den öfriga kustens försvar, så att kusten icke blefve blottad för hvarje anfall.

Det andra, hvarom jag ville erinra, är, att det värnpliktiga underbefäl, som flottan vid mobilisering kan påräkna, är jämförelsevis ringa till antalet, beroende därpå, att underofficersexamen vid flottan i allmänhet icke afläggas förr än vid 6, 7, 8 års stamanställning och vid en ålder af omkring 26 eller 27 år. Därtill har den reglementariska bestämmelsen utfärdats för att motverka det afskedstagande, som egt rum efter aflagd underofficersexamen, att efter hvarje underofficersexamen är karlen skyldig att stanna kvar i två år, och då examina äro två, en för den allmänna klassen och en för den speciella, så är han skyldig att tjäna kvar fyra år utöfver den tid, hvarvid han kontraktsexamen är bunden. Detta gör, att när en man tagit underofficersexamen och afgår från flottan, har han oftast en lefnadsålder af omkring 30 år eller något därunder. Vi veta, att hans skyldighet att tillhöra första uppbådet upphör vid 32 år, och finna däraf, att han endast två eller tre år är påräknelig för flottan. Året efter det han fyllt 32 år afgår han till landsstormen, och då har flottan icke vidare nytta af honom.

Slutligen ber jag få erinra därom, att personalen är vapnets själ. Det är den, som skall gifva lif åt den döda materielen. Utan en duglig personal finnes ingen utsikt till seger. Jag ber hvar och en tänka efter: kunde vi, äfven om vi inkallade alla värnpliktige, försvara oss mot vår östra granne, om vi hade landgräns icke blott i norr, utan öfver allt, där vi nu ha sjögräns, från Haparanda rundt Skåne till Strömstad? Lägg handen på hjärtat och svara, om det då skulle kunna finnas någon möjlighet att försvara oss. Jag tror, att hvar och en skall säga, att möjligheten att försvara oss beror därpå, att vi ha hafvet emellan oss och en eventuell fiende. Men om vi icke försvara detta haf — och det kan endast flottan — så kunna vi heller icke hindra, att en fiendtlig anfallsflotta eller en

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

fientlig transportflotta nalkas oss. Vi kunna då icke se, hvad som sker, vi kunna icke veta, om anfallet skall träffa oss i Skåne eller i Luleå eller på någon annan punkt norrut. Hvad skola vi göra, om vår flotta sviker? Jag ber herrarne betänka detta och se till, om vi icke äro i behof af en god bemanning på flottan.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag vill icke inlåta mig på frågan hvad vi skola göra, om flottan skulle komma att svika i nödens stund. Jag hade hoppats slippa höra, att en svensk sjöman skulle uppehållit sig vid den frågan.

Här är nu närmast icke fråga om att anslå medel för aflöning af manskapet på de båtar, som äro färdiga eller blifva färdiga nästa år. Ty allt hvad Kungl. Maj:t i afseende härpå begärt har utskottet varit enigt om att tillstyrka. Utan tvistefrågan gäller, om vi skola bevilja anslag till manskap för de båtar, som skola sjösättas eller komma till användning först 1906. Och detta hafva vi icke velat vara med om. Dessa senare båtar skulle sålunda, om krig bröte ut 1906, då antagligen kunna användas. Men då bör man väl kunna bereda manskap för dem, om man beviljar medel nästa år, så att man kan skaffa manskapet i början af år 1905.

Herr kapten Natt och Dag visade en tabell öfver mobiliseringen. Ja, här har jag samma tabell, och den går ut precis ifrån de förutsättningar, jag omnämnde. Kapten Natt och Dag yttrade, att vi enligt kommitténs förslag skulle hafva 15 pansarbåtar, 30 första klassens och 20 andra klassens torpedbåtar. Ja, det är alldeles riktigt, men hvad han icke nämnde var, att det antal manskap och underofficerare, som vi enligt 1900 års kommitté nu skulle hafva, redan är öfverskridet, fastän vi icke ens i fråga om antalet af de stora fartygen kommit upp till det antal, som kommittén föreslagit, och detta ännu mindre är fallet i fråga om de små. Allt hvad herr kapten Natt och Dag nämnde är således endast ägnadt att konstatera riktigheten af hvad jag sagt.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Då jag varit närvarande i utskottet och åtminstone åhört förhandlingarne i denna fråga, beträffande hvilken jag för öfrigt delar utskottets åsikt, må det tillåtas mig yttra några ord i saken. Det är här fråga om bemanningen, och man har talat så vackert om denna sak. Ja, alla äro väl öfverens om vikten häraf, och jag vet som fartygsbefälhafvare kanske bättre än mången annan, huru viktigt det är att hafva ett godt manskap ombord. Men å andra sidan hafva vi också bland våra värnpliktige vid flottan en god materiel, ur hvilken man kan utvälja underofficerare, d. v. s. undermaskinister. Man kan här lätt få folk, som är utexamineradt och pröfvadt på långfärder med våra handelsfartyg, och dessa äro synnerligen lämpliga, om också icke till förgångsmän, så dock att sättas vid sidan af

andra, mera utbildade. De hafva i veckotal skött ångpannor på den salta vågen, hvilket är mycket värre än här i Östersjön med dess färskvatten. Våra matroser, till hvilka vi äfven här hafva god tillgång inom de värnpliktige, behöfva icke 10 månaders ytterligare öfning, de äro redan förut fullt utbildade sjömän. Hvarför kunna icke våra dugliga och hurtiga sjöofficerare vänja sig vid att begagna dem? Jo, därför att de icke äro vana vid det. Men de utländska sjöofficerarne, i synnerhet de amerikanska, de äro karlar att göra sig nytta af dem. I det sista amerikanska kriget deltog en mängd af våra sjömanspojkar från min hemort, och de hafva varit med om segrarna vid St. Jago och Manilla. De hafva talat om, att de på några dagar vande sig med att handtera maskiner och kanoner på fartygen.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning till
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Här har sagts, att vi icke skulle kunna utbilda underofficerare på kortare tid än 7—9 år. Detta anser jag vara en alldeles för lång utbildningstid. Vi böra taga folk från handelsflottan; där hafva vi fullt uppöfvade och dugliga pojkar, det kan jag intyga, om de blott sättas på den plats, där de böra vara, tillsammans med mera öfvadt folk. Således tror jag, att herrarne alls icke behöfva hysa någon farhåga för att vi icke skulle få manskap för flottan, om vi blott begagna oss af dem vi hafva att välja på. Af de tusentals värnpliktige, som inskrifvas, kan man mycket väl genom att välja ut de bästa få de 20 underofficerare och 160 man, om hvilka det här är fråga, fullt lämpliga att fylla ifrågavarande behof.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på de därunder gjorda yrkandena, nämligen 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det af herr Larsson i Lund under öfverläggningen framställda yrkandet, 3:o bifall till det af herr Nyström under öfverläggningen framställda yrkandet samt 4:o afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr C. Lundeborg med flere afgifna, vid förevarande punkt fogade reservationen, och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 4:o angifna yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i andra punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr C. Lundeberg med flere afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utvisade 166 ja mot 41 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 3—8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

*Angående
uppförande i
riksstaten af
anslag till
marinintendentskolan.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 8 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att, med godkännande af stat för marinintendentskolan af den lydelse, bilagan n:o 7 vid statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden den 12 januari 1903 utvisade, i riksstaten för år 1904 uppföra, under anslaget till undervisningsverken, ett reservationsanslag till marinintendentskolan å 16,600 kronor; och komme, vid bifall till hvad under punkterna 7 och 8 föreslagits, anslaget till undervisningsverken att i sin helhet höjas från 62,090 kronor till 79,890 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med godkännande af vid utlåtandet fogadt förslag till stat för marinintendentskolan (bil. 6), i riksstaten för år 1904 uppföra, under anslaget till undervisningsverken, ett reservationsanslag till marinintendentskolan å 8,600 kronor.

Vid punkten hade fogats reservation af herr *Persson* i Stallerhult, med hvilken herr *Persson* i Tällberg instämt, mot vissa delar af utskottets motivering.

Punkten föredrogs, hvarefter ordet på begäran lämnades till:

Herr *Persson* i Stallerhult, som yttrade: Herr Daniel *Persson* och jag hafva reserverat oss mot denna punkt utan att angifva, hvori reservationen består, och det torde därför vara skäl att åtminstone med några ord angifva orsaken till reservationen. I den kungl. propositionen rörande denna punkt är det antydt, huru den kommitté, som utarbetat det nu framlagda förslaget till marinintendenturkåren, har tänkt sig, att man skulle bibringa den undervisning, som skulle erfordras för kompetens till de platser, som vi nu hafva beslutat. Kommittén har tänkt, att de elever, som skulle blifva antagna, skulle kunna erhålla en del af sin undervisning under den tid de underginge öfning såsom värnpliktige och erhöles de förmåner, som i allmänhet tillkomma värnpliktige under vapenöfning.

Statsrådet och chefen för kungl. sjöförvarsdepartementet har till statsrådsprotokollet yttrat rörande denna sak:

»Härvid anser jag mig böra erinra, att det icke synes mig lämpligt att utgå från den förutsättning, att marinintendentslev

alltid skulle kunna börja sin elevkurs samtidigt med fullgörandet af vapenöfning såsom värnpliktig, då elevkursen väl i regeln borde genomgås, innan eleven uppnått den ålder, då han i allmänhet skulle vara skyldig att undergå vapenöfning såsom värnpliktig. Vidare anser jag lika med chefen för flottans stab och på de af honom anförda skäl, att någon aflöning för elev i marinintendent-skolans elevkurs icke bör ifrågakomma.»

*Angående
uppförande i
riksstaten af
anslag till
marinintendentskolan.
(Forts.)*

Således har statsrådet icke velat gå in på den antydning, som kommittén i denna del gjort, och reservanterna äro af samma åsikt. Utskottet har emellertid upptagit och ännu mera utvecklat denna fråga i sin motivering, och det är denna del af motiveringen, som vi reservanter önska skulle utgå ur detta förslag. Den återfinnes i näst sista punkten af utskottets förslag å sidan 93 och lyder:

»I anslutning till kommitténs yttrande och med hänsyn därjämte till, att yngling kan medgifvas att i förtid fullgöra sin värnplikt, anser utskottet det böra tagas under öfvervägande, huruvida icke undervisningen i elevskolan må kunna bibringas delvis under den tid, då eleverna undergå vapenöfning såsom värnpliktige och att de under denna tid från anslaget till sjöbeväringens vapenöfningar må erhålla de förmåner, som tillkomma värnpliktige under vapenöfning.»

Detta stycke önska vi måtte utgå ur motiveringen, och jag skall framställa yrkande därom, nämligen om bifall till utskottets förslag med den ändring, att den af mig upplästa delen af motiveringen uteslutes.

Här är af utskottet påpekadt, att en yngling, som efter aflagd studentexamen — detta förutsättes ju — vid 17—18 års ålder antages till elev vid denna skola, må kunna fullgöra sin värnplikt vid skolan. Efter denna antydning af utskottet är det ju alldeles klart, att det första en sådan elev gör är att gå in till vederbörande med en ansökan att i förtid få fullgöra sin värnplikt såsom studerande vid denna skola, hvarigenom studiekursen kan sägas bli förkortad med de 10 månader, vapenöfningen eljest skulle taga i anspråk. Det må ju vara i sin ordning och lika bra, att han här fullgör sin värnplikt, som att han sedermera skall fullgöra den. Men detta är en förmån, som tillkommer dessa värnpliktige framför andra. Vill man bereda dessa, som inträdt i en skola för att efter aflagd examen bli statstjänare med väl tilltagna löner, såsom beslutet i föregående punkt utvisar, den förmånen, att de befrias ifrån den skyldighet, som åligger andra värnpliktige, är det ju klart, att man gillar ett sådant resonemang som statsutskottets, men vi reservanter kunna för vår del icke gilla ett sådant resonemang. Ty värnplikten är en allmän medborgerlig plikt, d. v. s. en plikt, som åligger hvar och en. Men drager man ut konsekvensen af utskottets resonemang, hvart skulle det då leda? Om t. ex. en värnpliktig, som inskrifvits vid en trängbataljon, skall öfva sig i samma arbete, som han har i det praktiska lifvet, och hvarmed han kanske kommer

Angående uppförande i riksstaten af anslag till marinintendentskolan. att efteråt försätta, kunde icke han då med samma skäl begära att få fullgöra sin värnplikt hemma i samma arbete, som han skulle utföra vid trängen?

Här har man slagit in på den vägen, att en blifvande stats-tjänare skall befrias från en skyldighet, som åtminstone af många anses svår att fullgöra. Det kan väl icke Riksdagen vara med om.

Vill man uppehålla värnplikten såsom en allmän medborgerlig plikt, måste jämväl likhet för alla i detta afseende fasthållas. Men man får då icke bevilja förmåner och icke börja med förmåner åt dem, som bereda sig till att erhålla väl aflönade statstjänster. Säkert skulle sådant väcka det största missnöje ute i landet.

Jag vill icke längre uppehålla tiden, men jag upprepar mitt yrkande, att den af mig upplästa delen af utskottets motivering måtte uteslutas. Därest detta bifalles, få värnpliktslagens föreskrifter gälla äfven i afseende på denna skola och vederbörande handla därefter.

I detta anförande instämde herr *Persson* i Tällberg.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen af detta ärende inom utskottet fann man, att kommittén föreslagit, att såväl eleverna i elevskolan som aspiranterna i aspirantskolans båda kurser skulle erhålla dagaflöning. Kungl. Maj:t har däremot ansett, att dagaflöning icke borde utgå under de två första åren, d. v. s. vid elevskolan och vid första årets kurs vid aspirantskolan, utan endast vid andra årets kurs vid sistnämnda skola, och anledningen till, att dagaflöning då ansågs böra utgå, var, att elevernas tid under sista året tages i anspråk för rent praktiska värf och att de då kunna göra nytta för sig inom marinintendenturkåren. Statsutskottet har emellertid afstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om dagaflöning under det sista året, men tillstyrker, att i stället skall åt eleverna vid elevskolan beredas den lilla förmånen, att, därest undervisningen bibringas dem under den tid, då de undergå vapenöfning såsom värnpliktige, de under denna tid i likhet med öfriga värnpliktige erhålla 20 öre om dagen. Detta anser jag nu icke vara någon orimlighet, allra helst som det är tydligt, att dessa marinintendenselever komma att under sin treåriga kurs ganska betydligt användas inom marinintendenturkåren. Det är därför, som jag ansett det icke vara för mycket, om man kunde bereda dem denna lilla ersättning af 20 öre om dagen, då de samtidigt exercera bevärning och fullgöra sin tjänstgöring i skolan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen afslutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till det af herr Persson i Stallerhult under öfverläggningen

framställda yrkandet, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i nionde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Persson i Stallerhult under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utföll med 100 ja mot 76 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 4,15 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.